

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT
PHILOLOGY,
SOCIOLOGY AND CULTUROLOGY#6

Baku
29.06.2018- 30.06.2018

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(29.06.2018) - Warszawa, 2018. - 96 str.

ISBN: 978-83-66030-36-7

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2018

ISBN: 978-83-66030-36-7

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

МОВНИЙ ВЕКТОР ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	
Білавич Г.В., Гринишин Д.Р.	6
ENGLISH FICTION CONCEPTS LIFE AND DEATH VERBALIZATION IN LITERARY DISCOURSE (BASED ON BEN SHERWOOD'S NOVEL "THE DEATH AND LIFE OF CHARLIE ST. CLOUD")	
Zyuban A., Horokhova I.V.,	10
МОТИВ „КРИЛАТОСТІ”, СИМВОЛІЧНІСТЬ ОБРАЗУ КРИЛ (НА МАТЕРІАЛІ ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ ГУРТУ „ЛАМА” ТА ПОЕЗІЇ ЛІНИ КОСТЕНКО)	
Клещова О. Є.	19
ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ЯВИЩ У РІЗНИХ ТИПАХ ДИСКУРСІВ	
Бойко О. О., Козуб Л. С.	27
ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ СЛОВА ЯК ЗМІСТУ В АГРАРНОМУ НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ	
Каліка В., Ольховська Н. С.,	33
ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОГО МАСМЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ	
Віннічук І. Я., Козуб Л. С.	40
ГАРМОНІЗАЦІЯ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА СОЦІУМУ В ПОЕТИЧНИХ ПРАЦЯХ В. РОДІОНОВА	
Бірзулова А.С.	46
ХРИСТИЯНСЬКІ І ЯЗИЧНИЦЬКІ МОТИВИ І СИМВОЛИ У ТВОРЧОСТІ М.ГОГОЛЯ	
Куст Т.С.	52
СПЕЦИФІКА ВІДОБРАЖЕННЯ ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ В ХУДОЖНІЙ БІОГРАФІЇ	
Ванденко О.А.	58
УПОТРЕБЛЕНИЕ ЛАТИНИЗМОВ НА ПРИМЕРЕ ФРАНЦУЗСКОГО ЮРИДИЧЕСКОГО ЯЗЫКА	
Выдышева О.Г.	61

**СЕМАНТИЧНІ ОЗНАКИ НОМІНАТИВНОГО ПОЛЯ
КОНЦЕПТУ ДОЛЯ**

Яковлева Я.В.64

ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ В ЛЕКСИКЕ СУДЕБНОЙ РЕЧИ

Муйдинов К.69

ENGLISH TEACHERS – CHANGE AGENTS

Скирта В.С.73

**INNOVATIONS IN THE METHODS OF TEACHING FOREIGN
LANGUAGES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

Muhammedov A., A. Shernazarov.....78

**ARTISTIC FEATURES OF THE SONGS PERFORMED IN THE
CEREMONY “INVITING THE BRIDE TO SIT” OF TAJIKS OF
KASHKADARYA VALLEY**

Akmal Shernazarov.81

**ENGLISH BORROWINGS
IN THE KARAKALPAK VOCABULARY**

Orazgalieva A. M.....86

**O‘Z-O‘ZINI BAHOLASH AKTIDA MUSTAQIL SO‘Z
TURKUMLARINING O‘RNI (O‘ZBEK TILI MATERIALIDA)**

Yadgarova S. A.89

МОВНИЙ ВЕКТОР ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Білавич Г.В.

доктор педагогічних наук, доцент

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Гринишин Д.Р.,

студентка Прикарпатський національний університет імені Василя

Стефаника

Ключові слова: молодший школяр, комп'ютерна грамотність, навчальний процес.

Keywords: younger students, computer literacy, learning process.

У наш час відбувається бурхливий розвиток новітніх інформаційних технологій, які проникають у всі сфери людського життя, зокрема шкільного. Діти змалечку захоплюються комп'ютером та всім, що з ним пов'язано, сприймаючи при цьому величезні масиви інформації. У зв'язку з цим виникає питання комп'ютерної компетентності молодшого школяра. Дослідник Н. Баловсяк слушно вважає, що одним з компонентів інформаційної компетентності особистості є комп'ютерна (комп'ютерно-технологічна), що визначає вміння й навички роботи із сучасною комп'ю-

терною технікою та програмним забезпеченням [1]. Отже, комп'ютерна грамотність молодшого школяра передбачає оволодіння мінімальним набором знань і навичок роботи на персональному комп'ютері, однак ми переконані, що не менш важливим її складником є мовна обізнаність. Під цим поняттям розуміємо досконалий рівень мовнокомунікативної підготовки, яка передбачає дотримання нормативності української літературної мови; уміння висловлюватися правильно й виразно, використовуючи за призначенням різні стилістичні мовні засоби, домірно

використовувати комп'ютерний сленг.

Цілком закономірно, що через велику забрудненість мовного інформаційного середовища виник один з нових напрямів наукових досліджень – екологія мови. Нині на часі розв'язання проблеми екології української мови користувачів комп'ютера, що потребує особливо пильної уваги з боку її носіїв – усіх без винятку учасників освітнього процесу – педагогів, учнів, батьків, студентів. Українські та зарубіжні вчені наголошують: подібно до того, як екологічні проблеми можуть підірвати фізичне здоров'я людей, призвести до катастроф різних живих організмів, так само проблеми екології мови можуть спричинити до забруднення мовного довкілля, погіршення чистоти мовного середовища, а відтак і до втрати мовних носіїв та відмирання мови [4].

Також, на нашу думку, велику потенційну загрозу для формування національно-мовної особистості молодшого школяра сьогодні несуть і сайти (на жаль, не є винятком тут і навчальні та розвивальні матеріали, уміщені на них), які рясніють мовними помилками, змісто-

вими неточностями, де, до прикладу, героями українських народних казок є «іноземці». Такі інформаційні видання перекручують моральні цінності дітей, абсолютно не сприяють вихованню в них національних почуттів. А наявність у них численних помилок (граматичних, пунктуаційних, стилістичних тощо) відтак закономірно переростають у мовні негаразди та покручі, які зустрічаються в шкільних підручниках для дітей молодшого шкільного віку [2].

Типовими помилками в навчальних виданнях (їх електронних версіях, якими послуговуються молодші школярі) є ігнорування літери г, немотивована відсутність апострофа, ігнорування кличного відмінка тощо. Більшість помилок спричинена неправильним перекладом з російської мови українською та наявністю росіянізмів у нашій мові, редактори книг російські лексеми автоматично переносять на сторінки українських видань («дід старше батька»; «добре слово дорожче золота»; «розфарбуй один кружочок»; «відкрий книжку»; «підбери слова»; «запиши по зразку»; «розмісти слова по алфавіту»; «дістанеш відповідь»;

«два хлопчика»; «5 стаканів»; «1 грузовик»; «слідуючий приклад» та ін.) [2]. Як показали результати аналізу навчально-методичного забезпечення навчальних курсів для початкових класів, українське підручникотворення переживає складний етап свого розвитку, спричинений з-поміж іншого і тим моментом, що мова підручників не завжди є високоавторитетним зразком літературності. Не є винятком і підручники з інформатики [2]. Оскільки в початкових класах діти починають вивчати мову програмування Scratch (цей проект розроблявся як нове освітнє середовище для навчання школярів програмування і позицінувався авторами як альтернатива «культурі PhotoShop»), у Scratch можна створювати фільми, початкові ігри. Тому їй доцільно використовувати з освітньою метою в ділянці формування мовної культури користувачів комп'ютером, яке дозволяє дітям створювати власні анімовані та інтерактивні історії, навчальні ігри, спрямовані на корекцію мовлення. Тим більше, що середовище програмування можна безкоштовно завантажити і вільно використовувати у шкільній та по поза-

шкільній освіті. З огляду на це ми розпочали створення таких початкових ігор у програмі Scratch, метою яких з-поміж іншого є вивчення та закріплення комп'ютерних термінів, здобуття нових знань, розвиток творчого мислення, логіки.

Отже, формування комп'ютерної обізнаності молодшого школяра – явище складне та поліструктурне, важливим складником цього поняття є мовленнєва культура. Культури мовлення – одне з нагальних питань сьогодення. Це не лише філологічна, педагогічна, а й соціальна проблема. Сьогодні, як ніколи, актуалізується проблема формування національно-мовної особистості юного користувача комп'ютером, тому проблема екологізації мовлення повинна стати одним із пріоритетних завдань учителів. У зв'язку з цим особливої значущості набуває робота, спрямована на формування культури українського мовлення учнів початкових класів, оскільки набуті в молодшому шкільному віці лінгвістичні знання та мовленнєві вміння стають підґрунтям комунікативної досконалості та нормативності мовлення. Учитель інформатики

покликаний повсякчас дбати про мовленнєву культуру молодших школярів, мотивувати їх до самовдосконалення в ділянці нормативного володіння мовою, працювати над виправленням помилок. Важливим засобом цієї діяльності можуть стати запропоновані нами форми й методи роботи, спрямовані на формування комп'ютерної обізнаності молодшого школяра, зокрема його мовленнєвої грамотності.

Література

1. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2004. № 5. С. 21–28.
2. Білавич Г. Анормативні інтерферени в навчальній літературі для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Обрії. 2017. № 1(44). С. 4-7.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] : 170 000 / уклад., гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2003. 1427 с.
4. Екологія мови і мовна політика в сучасному суспільстві: Зб. наук. праць. Київ : Видавн. дім Д. Бураго, 2012. 376 с.; Мірченко М. В. Основи екології української літературної мови: проблеми, можливості, перспективи. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2014. Серія «Філологічна». Випуск 50. С. 16–19; Fill A. Ecolinguistics. State of the Art 1988. The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and Environment / ed. by A. Fill, P. Muhlhausler. L. ; N.-Y. : Continuum, 2001. P. 43–54; Haugen E. The Ecology of language. The ecolinguistics Reader. Language, Ecology and Environment [ed. by A. Muhlhausler]. L. ; N.-Y. : Continuum, 2001. P. 57–66; Haugen E. The Ecology of language. Standford : Standford University Press, 1972. 396 p.

ENGLISH FICTION CONCEPTS LIFE AND DEATH VERBALIZATION IN LITERARY DISCOURSE (BASED ON BEN SHERWOOD'S NOVEL "THE DEATH AND LIFE OF CHARLIE ST. CLOUD")

Anastasiia Zyuban,

student of 4 course

Foreign Languages Faculty

National Pedagogical Dragomanov University

Iryna V. Horokhova,

scientific supervisor Ph.D., Associate Prof.

of English Philology Department

The concepts of LIFE and DEATH in contemporary English-language artistic discourse are described, their segments are described and characterized, the means of their verbalization are analyzed.

Keywords: concept, meaning, concept, conceptual analysis, means of verbalization, components of the concept, literary discourse.

Розглянуто концепти LIFE і DEATH в сучасному англomовному художнього дискурсу, описано та охарактеризовано їх сегменти, проаналізовано засоби їх вербалізації.

Ключові слова: концепт, значення, поняття, концептуальний аналіз, засоби вербалізації, складові концепту, літературний дискурс.

This article is based on the history of establishing the notion "concept" and its role in the text, ways of transferring the concept from the author to the reader showing the uniqueness of the author's individual picture of the world.

Concept is a part of knowledge, personal experience, which includes both linguistic and nonlinguistic information. The concept has uniform

relationship between different semantic structural pieces which are updated in mind depending on empathy speaker. Symbols cover considerable place of conceptual system, but do not overlap it, they are "the repository of certain concepts of conceptual system". [15, p.79-81]

Over the last decades, many researchers have been thinking about the

question of concepts' analysis in various pictures of the world. They have tried to understand the role of this notion and its factions. This field of research is so wide, because of the fact that "Concept" is the term which uses at all types of the science. [14; p. 12].

The work contains analyses of the English language conceptual picture of the world and a conceptual analysis of the components of the concept. We figured out the concept in literary discourse. Among the researching, we studied the conceptualization of the language in the process of verbalization.

We analysed the modern text corporuses of British and American English language. [16]

The given paper investigates the concepts LIFE and DEATH in Ben Sherwood's novel 'The Death and Life of Charlie St. Cloud'; ways of its expressing, also it is substantiated one interpretation of notion "concept" in the diversity of latter that is the most logical, expedient and appropriate for us to see and analyze the author's world vision, the author's vision of life and death in this case. Analyzing the novel by Ben Sherwood, it was discovered that the concepts of LIFE and DEATH occupy a leading place in this

literary discourse. [16]

The main areas of concepts scientific research is a description of the ways they verbalized in a particular discourse and determination of their structural features for translation from one language to another. [4]

There are linguistic and cultural approaches to the definition of the concept that makes possible the choice of verbalized parts of the conceptosphere.

The concept also plays an important role in the translation of artistic texts, because their translation is often used conceptual analysis.

Conceptual analysis of literary text is a powerful tool that helps to thoroughly investigate deep text structures, to reproduce them in words of another language and to introduce other cultures.[15]

The study of the specifics of the author's literary thinking, his personal image of the world and the author's conceptual system takes place within the anthropocentric direction of science, namely cognitive science, psycholinguistics and psycho-ethics. The analysis of the artistic fabric of the work allows to reveal the patterns of the individual process of reflection of reality, and, accordingly, the patterns

of artistic thinking and the imagination of an author. [6]

We consider the practical implementation of the verbalization of concepts on the example of Ben Sherwood's novel *The Death and Life of Charlie St. Cloud* [9]

The work explores the concepts LIFE and DEATH in the novel, defines the means of their manifestation and interdependence.

Among the well-known definitions of the notion "Concept" for the realization of goals in this linguistic study, we consider that it is appropriate to refer to the perception of the concept for combining various linguistic means and extra-language images that contribute to the creation of a particular psychological atmosphere or a picture that reveals the author's vision of a particular situation.

The American Corpus of the Contemporary DEATH concept is implemented in 119740 contexts. [19] This analysis is based on contemporary English works. The Corpus of Contemporary American English includes an analysis of the concepts dated from 1994 to 2017. Therefore, one should speak about the relevance of this study on the material of various works of literature.

In addition, the British National Corpus fixes 7677 variants of the use of the noun "Death", without taking into account endless variants of the use of the word in compounds, constant phrases and phraseology.[18]

The Concept LIFE in the American Corpus is represented by 390559 contexts of contemporary English works [19]. In addition, the British National Corpus records 23,887 variants of the use of the noun "Life", without taking into account the endless variants of the use of the word in compounds, constant phrases.[18].

In this work, you can identify 2 central concepts, which are first encountered in the title of the novel. If we consider this novel as the case, then the concept LIFE in various variations is presented 108 times in the text of the novel. The concept of DEATH is found 26 times [9]. Quantitative research, as well as the study of the content characteristics of the work, is very important for the conceptual analysis of the novel. [17]

From the standpoint of the number of linguistic units, one can speak of the quantitative superiority of the concept LIFE over the antonymic concept DEATH. But for final conclusions, it is necessary to analyze the

context of the use of these words and their conceptual sphere.

In order to compare concepts, we will use the key words that form the concept itself, so the key to our understanding is the antinomy. The linguistic embodiment of such universal concepts as life and death, demonstrates the social and cultural differences of their perception and verbalization, especially the picture of the world of different ethnic groups. Key discovery of images takes place on a context-based basis. So, we have a sample of the English-speaking world, in particular America, about life and death.

We begin by examining the concepts from the antonyms phenomenon that is common between the concepts LIFE and DEATH. For fiction, the usual use of concepts is a direct binary opposition.

In this particular work, the concepts DEATH and LIFE exist in two opposite concept domains. So, on the one hand, the work presents the situations of absolute antonymic differentiation of concepts. They exist as opposite states inherent in man.

The author then deliberately draws the reader's attention to these concepts, later they are taught as linguis-

tic concepts: "That's the death and life, you see. We all shine on. You just have to release your heart, alert you senses, and pay attention". [9, c.206]

On the other hand, the author offers us another area of implementation of these concepts. In the context of the statement, the protagonist exists in two spheres simultaneously. It is precisely because of such a plot that we can speak of a synonymic verbalization of these concepts. In the analyzed work, the opposite of the concepts LIFE and DEATH is realized through the negative manifestation of death in the concepts of its suddenness, ruthlessness and injustice.

We are not human being having a spiritual experience; we are spiritual being having human experience. [9, c.6]

In the first epigraph, the author presents us his attitude to the concepts described by the opposition. Next we encounter various manifestations of them.

The author writes: "*That is the inescapable math of tragedy and the multiplication of grief. Too many good people die when they lose someone they love. One death begets two or twenty or one hundred. It's the same all over the world.*" [9, c.206]

The concept DEATH is verbalized through the notion *lost, hurt, pain, accident, tragedy*. Separately, it is worthwhile to emphasize the concept of cemetery as a way to disappear. In this work, the cemetery is a place not only for the dead, but also a place of life, although, on the other hand, it is the place of the man's escape from society.

While working on a cemetery, Charlie disappears from the sight of other people. His life is in the death area. Such a system reduces the concepts LIFE and DEATH to one parallel of coexistence.

In the work, death appears as a phenomenon that exists inseparably from life. The author reveals a different view of death in front of us. We can trace the transition from one state to another based on the discovery of one hero and his description. In this context, the concept DEATH is quite a dynamic phenomenon, because it is represented through religious ideas about travel and the transition of the soul. To create the dynamism of action the author uses a non-standard idea of the concept of death. His characters are on the verge of concepts.

This context is based on the principle of explaining that death is not a

tragedy, but a transition to another world where the souls of people are already alive, good or evil, and where every new one enters joy. The author even tries to show his own version of this movement.

Sherwood represents death with something higher, flawless, unattainable in earthly life. The image is detailed and becomes clearer. Although, unlike traditional personification, death does not lose its grandeur with a detailed description.

In addition, there is a typical attitude of mankind to the phenomenon of death in the text. It is presented by those persons that are experiencing the loss. Because of this representation, we can follow another death. The author shows the other side of death, the realization of death for the alive. People lose someone forever everyday. And this affects their attitude not only to death, but also to their own lives and Life in the whole. So we can say that death is antinomy for herself.

“And just like he did for thirteen years, he forced him to ignore the pain” [9, c.164].

It is on this ground that the realization of the sphere of pain is revealed as part of the concept DEATH. Here

one can speak not only about physical disposition, but also about mental.

LIFE presents parts of the concept like *miracle, love, sea, creation, nature, hope, belief*. The concept LIFE in this context is quite monotonous. Life is shown as a certain number of days. Because of the passive attitude to life, the author supports the philosophical dynamism of death as a phenomenon. Thus, the purpose of human life is deification, the movement towards eternal life. Without awareness of this, the earthly life turns into a dream, an empty and empty dream. In fact, it is only a preparation for eternal life, which is not far off for everyone.

“A time for every occupation under heaven. A time for giving birth, a time for dying; a time for planting, a time for uprooting what has been planted; a time for tears, a time for laughter; a time for mourning, a time for dancing; a time for searching, a time for losing; a time for loving, a time for hating.” [9, c. 63]

On the other hand, a person can not live completely passively. For a person, there is no characteristic exit outside the system. And in this area, stopping life means death: *“These were her rituals, the routines that made her feel alive and connected. Without them, where would she be? Lost”* [9, c.139]

Avoiding emptiness and darkness, a person aspires to become on the path that brings it closer to spiritual purification and resurrection. This is the life path of a man full of continuous motion and action.

Here we can also trace biblical motifs that reveal the motives of death and life. Through all the work is a motive of faith, which depicts the representation of Christians about eternal life. Quite often, in the product, you can cite phrases like *“God had had a reason”* [9, c. 127]. The author raises religious reasons through the true faith of the narrator in St. Florian, with which the already mentioned motif of the miracle is connected. In this sense, life and death are not covered by the categories of rational cognition, it does not fit into the rigid deterministic models.

Although from the philosophy point of view it is necessary to rely only on oneself, in spite of human solidarity, faith in God, Supreme Reason. The uniqueness of man, the uniqueness of personality is manifested here at the highest level.

The author emphasizes that all are equal before death, it can be avoided, but sooner or later you will still meet her. The role of death in life does not depend on its quality.

Being between life and death, the hero no longer belongs to any of the worlds, although there are parallels in the yard. *“Most of all, I miss that feeling when you go to sleep at night and when you wake up the morning. It’s that feeling that everything is right in the world. You know, that amazing feeling that you’re whole, that you’ve got everything you want, that you are not missing anything. Sometimes when I wake up, I get it for just a moment. It lasted a few seconds, but then I remember what happened, and how nothing has been the same since”* [9, c. 106].

It is this moment when we can speak about the synonymic concepts LIFE and DEATH in this context.

An important part of the narrative in the novel is the love line, but from the point of view of the problem described, love is another, after medicine, a way that helped the protagonist overcome death. In this expression, the victory over death has both direct and figurative significance. Sherwood describes these metamorphoses as follows: *“That’s death and life, you see. We all shine is. You just have to release your hearts, alert your senses, and pay attention. A leaf, a star, a song, a laugh. Notice all the little things, because*

somebody is reaching out to you. Somebody loves you.” [9, c. 206]

Charlie betrayed the memory of his brother, who is the image of death in the text, and went on, continuing to live. *“Trust your heart if the sea catch fire, live by love, although the stars go backwards”* [3]. The link to the creativity of E. Camings is not accidental, because his poetry “Trust your heart” completely correlates with the subject of the novel. After reading the verse in full, one can pay attention not only at the lyrical hero, but also at the whole novel.

Consequently, the concept LIFE is expressed in the work of the demonstration of conscious love, because when heroes loved that they lived, and the concept DEATH is a stop for nothing, ignoring life as a thing.

Perhaps the miracle that saved the life of the protagonist in the beginning, changed his life, but nothing inevitably change Death. *“When that day’s come, we’ll be waiting.” Waiting for Charlie St. Cloud to come home to us. Until then we offer these parting words... May he live in peace* [9, c. 207]. Death does not destroy the body, not the soul, therefore it is not the end, but the beginning of eternal life.

There is a perception of the unawareness of death, which scares people so much. In the context of this novel, there is no fear in the concept DEATH. Sherwood shows death as a phenomenon that is completely routine. People die everyday. You can not do anything about it. All that remains of a person – Life with all its shortcomings.

The author leads us to the idea that we should not be afraid of death, because when it is near, it can no longer be considered an unknown: “*There’s a reason for everything, you said, and though it’s a mystery to me now, I know it will not always be so.*” [9, c. 163]

Analyzing the novel by Ben Sherwood, it was discovered that the concepts LIFE and DEATH take the leading place in this artistic discourse. However, the author more often refers to the concept DEATH, which is related to the worldview, subject matter and author’s style.

The study of the concepts verbalization based on specific literary works helps to develop not only linguistic skills, but also contributes to the overall development of relationships between different humans.

Thus, referring to the study of artistic works from the point of cogni-

tive linguistics view, scientists have the opportunity to draw conclusions about a wide range of life of people of different ages. The study of concepts brings information about the specifics of the words usage, their combination, and also reveals the ways of thinking of a particular author through his works. In this case we can talk about the disclosure of concepts through the author’s literary discourse.

Literature:

1. Aarts J., Meijs. W. Corpus Linguistics: Recent developments in the Use of Computer Corpora in English Language Research / J. Aarts, W. Meijs. – Amsterdam: Rodopi, 1984. – 425 p.
2. Aijmer K., Stenstrom A.-B. Discourse patterns in spoken and written corpora / K. Aijmer, A.-B. Stenstrom. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2004. – 321 p.
3. E. E. Cummings: Complete Poems 1904-1962.
4. James W. The principles of psychology in two volumes: V.1. – L., 1891.
5. Sapir E. Language: An introduction to the study of speech. – N.Y., 1921.
6. Schmid H.-J. English abstract nouns as conceptual shells: from corpus to cognition / H.-J. Schmid. – Berlin: Mouton de Gruyter, 2000. – 421 p.
7. Schmidt C. The relevance to semantic theory of a study of vagueness // Papers from the Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society, 1974. Vol.10.
8. Simmons R. Semantic networks: Their computation and use for understanding English sentences // Computer

- models of thought and language. – San Francisco, 1973.
9. The Death and Life of Charlie St. Cloud, Ben Sherwood; A Bantam Book/March 2004, NY.
 10. Tognini-Bonelli E. Corpus Linguistics at Work / E. TogniniBonelli. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2001. – 224p.
 11. Wang S. Corpus-based approaches and discourse analysis in relation to reduplication and repetition / S. Wangs // Journal of Pragmatics. – 2005. – №37 (4). – P. 505-540.
 12. Артюнова Н. Д. Введение // Логический анализ языка: ментальные действия / Н. Д. Артюнова. – М.: Наука, 1993. – 356 с.
 13. Артюнова Н.Д. Предложение и его смысл: Логико-семантические проблемы. – М., 1976.
 14. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику / А.Н. Баранов. – Москва, 2001. – 358 с.
 15. Вступ до корпусної лінгвістики: навчальний посібник / В. В. Жуковська – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 142 с.
 16. Захаров В.П. Корпусная лингвистика: Учебно–метод. пособие. / В.П. Захаров – СПб., 2005. – 48 с.
 17. Термин «концепт» как элемент терминологической культуры // Язык как материя смысла: Сборник статей в честь академика Н. Ю. Шведовой / Отв. ред. М. В. Ляпон. – М.: Издательский центр «Азбуковник», 2007. (РАН: Институт русского языка им. В. В. Виноградова). С. 606–622.
 18. British National Corpus; Режим доступа: <http://www.natcorp.ox.ac.uk/> (date of reference 5.06.2018). – Name from the screen.
 19. Corpus of Contemporary American English; Режим доступа: <https://corpus.byu.edu/COCA/> (Date of reference 5.06.2018). – Name from the screen.

МОТИВ „КРИЛАТОСТІ”, СИМВОЛІЧНІСТЬ ОБРАЗУ КРИЛ (НА МАТЕРІАЛІ ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ ГУРТУ „ЛАМА” ТА ПОЕЗІЇ ЛІНИ КОСТЕНКО)

Клещова Оксана Євстахіївна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови,
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”,
м. Старобільськ, Україна

Стаття присвячена: а) дослідженню пісенної творчості української співачки Наталі Дзеньків – солістки, авторки слів та музики (частково) гурту „Лама”; б) спроба проаналізувати символічний образ крил у пісенних та поетичних текстах; в) охарактеризувати символічні образи, наявні в піснях гурту „Лама”; г) співставити відображення мотиву крилатості в поезії Ліни Костенко та пісенних текстах гурту „Лама”.

Ключові слова: пісня, пісенна поезія, пісенний текст, поетичний текст; символічні образи.

Key words: song, song poetry, song text, poetic text; symbolic offenses.

Музика – пані горда й примхлива. Приділіть

їй трохи часу та уваги, на яку вона заслуговує, і вона стане вашою. Знехтуйте нею, і настане день, коли вона не відповість вам (Патрік Ротфусс „Ім’я вітру”).

Українська музика – невід’ємна частина нашої культури, рушійна сила мистецької хвилі та характерна ознака самоідентифікації кожного з нас. Наважись перефразу-

вати відомий вислів по-своєму: „Скажи, яку музику ти слухаєш, – і я скажу, хто ти”.

Мета нашої наукової розвідки – проаналізувати символічний образ крил у пісенних та поетичних текстах; охарактеризувати символічні образи, наявні в піснях гурту „Лама”; співставити відображення мотиву крилатості в поезії Ліни Костенко та пісенних текстах гурту „Лама”.

Об'єктом дослідження є пісенні тексти гурту „Lama”; **предметом** дослідження – образи-символи: *крила, білий птах, лелека*.

Актуальність та новизна обраної теми визначаються потребою дослідження текстів сучасної української пісні.

Матеріалом дослідження слугували пісенні тексти „Привіт, привіт!” (2018), „Тобі одному” (2008), „В океані” (2008), „Білі вогні” (2006).

Український гурт „Lama” представив поціновувачам української музики довгоочікувану композицію „Привіт, привіт!”, у якій „фронтвумен” Наталя Дзеньків відверто зізналася у своїх почуттях.

Гурт „Lama” виник у 2005 році. На початку свого існування постійним і єдиним учасником колективу була лише Наталя Дзеньків, тому досить часто „Lama” асоціюють тільки з нею. Назва гурту походить із давньошумерської міфології, де Лама – це богиня-покровителька, що символізує особистість; своя лама є в кожній свідомій істоті. Яскравою деталлю сценічного образу солістки стало бінді – знак правди в індюїзмі, так зване „третє око”, яке малюють на лобі [3].

Лірична композиція „Привіт, привіт!” виконана в автентичному і неповторному стилі гурту „Lama”. Автором слів, музики та солісткою є Наталя Дзеньків: „Ця пісня народилася в мені задовго до того, як я переклала її на ноти. „Привіт, привіт!” – це моє звернення до Всесвіту, до природи, батьків, друзів, коханих і моїх найвідданіших прихильників. Коли я її співаю, я нахожуся з кожним із вас наодинці,” – говорить співачка. [4].

Звернувшись до лексичного наповнення тексту, виділимо лексику, яка повторюється, насамперед слова, що повторюються декілька разів:

Привіт, привіт!..

Ти довго чекав,

Як тільки міг..

Привіт, привіт!..

Привіт, привіт!..

Я скучила за тобою..

Уся пісенна композиція емоційно маркована звуковими повторами, побудована на рефренах, на переліченні та протиставленні:

Я тепер без тебе...

я тепер без тебе...

Я тепер без тебе,

Як любов без весни...

Як любов без весни...

Як любов без весни...

Наталя Дзеньків декілька разів повторює, що вона без коханої людини, – як любов без весни. А весна – це символ усього нового, живого, відродження природи, відродження та народження почуттів:

Кричу я знов через свої пісні

Тобі одному серед всіх назавжди

Дарую знову *поцілунок весни*.

(Альбом „Світло і тінь” (2008), пісня „Тобі одному”).

Поцілунок весни – це гармонія й краса природи; а кохання – це те, заради чого існує людина на землі, саме кохання „окриляє людину”, тобто дарує їй невидимі крила, які спонукають до певної дії, до нових звершень у будь-якій сфері життя та праці; кохання – неминуща цінність. На згадку приходять чудові рядки Ліни Костенко:

Де є любов – там темряви нема,

Де сходить сонце – ніч уже безсила:

Світись в мені – *любове яснокрила*,

Щоб в серці не селилася зима...

Мотив *крилатості* посідає чільне місце в поезії Ліни Костенко: розкривається символічне значення образу крил (вірш „Крила”),

з’ясовується питання *безкрилості та крилатості людини*, багатоаспектність цього образу; розкривається образ крил як „найсильніший образ” у процесі формування індивідуальності. *Крилатість* у розумінні поетеси – це і щастя, і мрії, і працелюбність, і кохання [7, 18–19].

Крила у вірші Ліни Костенко мають міфологічне, теологічне, духовне, а відтак філософське значення. Вони є символом руху, „польоту” душі, думки, уяви, одухотвореності, краси. У цьому аспекті характерним є висловлювання Платона про людину, у якої виростають „крила душі”, коли вона бачить красу. Теологічне та духовне переплітаються у вірші. Крила є у тих людей, які покликані виконати певну місію на землі. Зазвичай така місія пов’язана із божественним, сходженням до божественного, тобто найбільш суттєвого, значущого. Подібне сходження чи то політ і визначають екзистенцію людини – її вище призначення на землі. Підтвердженням цього є вірш Стівена Гарнера „Крила” [7, 20].

У ліричній композиції „Привіт, привіт!” Наталі Дзеньків *білі крила* – це незримі крила кохання:

Мої білі крила

Кличуть кораблі,
Не на небесах я
І не на землі...

У пісенній композиції „Білі вогні” Наталя Дзеньків *крилами* душі називає свою музичну творчість:

Крила мої – слова і пісні
Тихо звучать, ніжно звучать
Десь у нічній даліні.

(Альбоми „Тримай. Нове та найкраще” (2010),

„Мені так треба” (2006); пісня „Білі вогні”).

Крила – це символ духовності, багатства думки, емоційного піднесення, могутності, незалежності та впевненості. Якщо говорити про „крилатість людини”, то варто нагадати, що *крилами*, які тримають людину на землі, є чесність і щирість, вірність і працьовитість, щедрість і поетичність.

У вищезгаданому вірші Ліни Костенко „Крила”, авторка говорить: „Людина нібито не літає... А **крила** має. А **крила** має!”. В поезії закладена глибока суть: кожна людина сама творить свої крила. Ще одна важлива істина: „А *й правда, крилатим ґрунту не треба*”.

Вірш побудований на рефренах: „А крила має. А крила має!”, на пе-

реліченні та протиставленні, короткому й чіткому вираженні думки: „...**крила**, не з пуху-пір’я, а з *правди, чесноти і довір’я*”. Вживається заперечувальне порівняння: „Немає поля, то буде воля”, „Немає пари, то будуть хмари”.

У пісенних рядках Наталі Дзеньків крила – це насамперед кохання. Життя безкрилої людини, котра не вмє мріяти, – сіре та нецікаве, воно нічого не варте, як і не варте життя кожного із нас, якщо ми позбавлені почуття кохання, – бути коханими, жаданими та самим уміти щиро кохати.

Де твої вітрила –
Все розкажуть сни...
Я тепер без тебе,
Як любов без весни...

Святослав Вакарчук колись зауважив: „У юності все сприймається простіше: у душі весна – добре, немає відчуттів – і не треба. Лише з віком приходить розуміння: любов настільки важлива в житті, що її можна поставити в один ряд із здоров’ям”. Як колись сказав Володимир Короленко: „Людина створена для щастя, як птах для польоту”, – із цим життєвим постулатом неможливо не погодитись.

Згадаймо відомі вислови про

крила: „Якщо ти народжений **без крил**, – не заважай їм рости”, – Габрієль Бонер Шанель (Коко Шанель); „Є тільки дві речі, які ми можемо дати у спадок своїм дітям, перша – коріння, друга – **крила**” (Англійське прислів’я); „**Крила** знов на волі виростають у соколів приборканих” (Леся Українка); „Якщо раб має в душі **крила** – рано чи пізно він стане вільним. Якщо вільна людина носить у душі кайдани, то рано чи пізно стане рабом” (С. Вакарчук).

Не можна не згадати, як висвітлюється образ крил у міфології, як досліджують цей символ на прикладах сюжету оповідання Г. Маркеса „Стариган з крилами” та балади І. Драча „Крила”, де наскрізною є думка, що крила – це символ духовного злету людини, символ одвічного прагнення людини до краси, високої духовності [2; 9; 10].

До слова **крила** можна дібрати фразеологізми як із позитивною, так і з пейоративною конотацією: *крила ростуть, вирости (виростають) крила, як на крилах, бути (взяти) під крило, давати (дарувати) крила, розправити крила; опустити крила (руки), обпалювати крила, обламувати крила, обпали-*

ти (обпикати) крила, скласти крила (руки), підрізати крила та інші.

Поряд із символічним образом крил у творчості Наталі Дзеньків простежується образ *білого птаха*:

Перед нами є сотні миль, немає кінця,

Перед нами широкий світ, в ньому наші серця.

І нехай це далекий шлях, нас доля веде,

Білий птах нас під крилами у світ мрій донесе.

(Альбом „Світло і тінь” (2008), пісня „В океані”).

Птах – це символ волі в багатьох культурах, символ родини, бо птах в’є гніздо, а гніздечко є символом сім’ї, родини (*сімейне гніздо*). Християнська традиція представляє Бога як птаха, зіставляє людську душу із птахом. Пташина символіка є надзвичайно розвинутою і в давньому українському симболарії.

О. Потєбня писав про те, що у народних піснях вільному польоту птаха протиставлено горе, важке становище людини, відсутність свободи, а щаслива людина порівнюється з птахом, що високо летить [8, 7].

У термінах концепту *птах* вербалізовано концепт *радість*, кон-

цептуалізовано емоції та почуття, інтелектуальні процеси: „У щастя людського є рівних *два крила*: Троянди й виноград – красиве і корисне” (М. Рильський). Така тенденція виявляється ще й у тому, що різним абстрактним концептам надається означення *крилатий* [5, 167].

Вочевидь, образ *білого птаха* у пісенних текстах Наталі Дзеньків є образом лелеки, а в Україні *білий лелека* – це живий символ, своєрідний оберіг України, до нього люди ставляться з особливою симпатією. У різних регіонах країни по-різному називають цього птаха: *лелека, бусол, бузюк, бусюк, боцян, веселик, гайстер, чорногуз, чугайстер*. Ці птахи, як правило, живуть у парі. „Ти там, ти є десь так далеко, / Чому летить **одна лелека?**” (пісня „Тобі одному”), – запитує лірична героїня Наталі Дзеньків, у пісенних рядках відчувається тривога, у слухача виникає питання: де другий птах, що з ним трапилось, чому лише „... летить **одна лелека?**”, оскільки переліт птахів із теплих країв на батьківщину є досить далеким, важким і небезпечним, то трапитись у дорозі може все.... Авторка проводить паралель із життям людей: самотня людина асоціюється із лю-

диною, яка позбавлена щастя, бо життя без коханої людини поряд, є неповноцінним, сумним.

Ти так живеш, не знаєш долі.
Вона така, як в небі зорі,
Вона, **як лелека летить, Щасливим є той**, хто в цю ніч не спить.

(Альбом „Світло і тінь” (2008), пісня „Тобі одному”).

Політ лелеки Наталя Дзеньків порівнює із долею щасливої людини, (можливо, авторка має на увазі політ птаха із чужини на батьківщину, повернення додому завжди є щасливою подією: як для людини, так і для птахів, котрі повертаються із вирую). Лелека – в українському народі дуже шанований птах. Загальновідомо, що лелеки приносять щастя в дім: „...про нього кажуть: Лелека щастя вабить!”, або: „Де лелека водиться, – там щастя родиться!” Існує народна прикмета: багато пташенят у лелеки – на хороший урожай. В українських міфах вважається, що лелека розуміє людську мову, оскільки сам раніше розмовляв. Лелека – також символ поваги до батьків, символ мандрівників, символ сімейного благополуччя і щастя, а також загальний символ нашої Батьківщини, воістину священний цей птах! [6].

Наостанок, хочемо згадати нову ліричну композицію під назвою „Крила”, яку нещодавно виконала Джамала у фіналі національного відбору на Євробаченні-2018: „Пісня „Крила” про те, що кожному з нас потрібна підтримка інших людей. Я не люблю поняття *selfmade*, тому що, на мій погляд, воно неправдиве і підносить нас над іншими. Ми народжуємося в певних сім'ях, батьки направляють нас, виховують, вкладають у нас свою любов. На кожному етапі нашого життя зустрічаються люди, які нам допомагають, надихають і окриляють. Особливо це важливо у важкі хвилини, коли ти сидиш і думаєш: „Ну, чому я? Чому саме мені дістаються найскладніші випробування? Чому інші люди живуть щасливо, а я такий нещасний?” У ці хвилини тобі й потрібні ці крила – чи то віра, чи ангел, чи кохана людина поруч”, – поділилася Джамала. Музику для пісні Джамала написала самостійно, автором слів стала Тетяна Милимко [1].

Отже, символічність образу крил добре висвітлена у поезії, у фольклорі, а також у пісенних текстах сучасності. З образом крил пов'язаний мотив польоту, кращі

людські якості характеру, сподівання й прагнення людини: вірність, кохання, спогади про батьківщину, рідний край, самотність; сум, туга, жура за вітчизною, за рідними й близькими людьми; воля, доля, щастя. Це досить глибокий та широкоплановий символ, який є благодатним матеріалом у плані дослідження.

Література

1. Джамала – Крила. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=PM1FcWDX4a8>
2. Лагола І. М., Дичик Л. С. Крила як символ одвічного прагнення людини до краси, високої духовності (на матеріалі балади „Крила” І. Драча та оповіданні „Стариган з крилами” Г.Г. Маркеса). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/education/37737/
3. Lama [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Lama>
4. Lama – „Привіт, привіт!” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://luliq.com/music/lama-pryvit-pryvit/>
5. Левченко О. П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект: монографія / О. П. Левченко. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. – 263 с.
6. Наш символ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/ArtsCouncilUkraine/photos/a.575524995909521>

- 1073741830.569402026521818/620497038078983/
7. Небеленчук Ирина. Крила як символ духовного багатства людини, її прагнення до високості / Ирина Небеленчук // Українська література в загальноосвітній школі. – № 2. – 2015. – С. 18 – 21.
 8. Потєбня А. А. О некоторых символах в славянской народной поэзии // Потєбня А. А. Символ и миф в народной культуре. – М.: Лабиринт, 2000. – С. 5 – 91.
 9. Ромашенко Л. І. Крила як символ духовного злету людини (до трактування образу крил в оповіданні Г.Г.Маркеса „Стариган з крилами” та баладі І.Драча „Крила”) // Всесвітня література. – 1998. – № 12. – С. 17 – 19.
 10. Шолок А. Крила як символ духовного злету людини (Г. Г. Маркес „Стариган з крилами”, І. Драч „Крила”, В. Симоненко „Тиша і грім”, М. Пономаренко „Синій птах”) // зарубіжна література. – 2004. – № 12. – С. 19 – 23.

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ЯВИЩ У РІЗНИХ ТИПАХ ДИСКУРСІВ

Бойко О. О.

магістр, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ,

Козуб Л. С.

кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Ключові слова / Keywords: лінгвокультурний підхід / linguocultural approach, національна ідентичність / national identity, медійний дискурс / media discourse, фактор адресата / addressee factor, національно-культурна специфіка / national and cultural specificity.

Всебічне вивчення проблем культури мовлення сучасного кінематографу є одним із актуальних завдань сучасних мовознавчих, психо- та соціолінгвістичних досліджень. Міжпредметний підхід до вивчення мовних явищ пояснюється тим, що у дослідженнях різних типів дискурсу увагу науковців привертають характеристики особистості як носія певної культури і статусно-рольових відношень.

Лінгвокультурологічні дослідження різних типів дискурсу активно проводяться на сьогодні і вітчизняними, і зарубіжними науковцями (К. В. Чубенко, В. А. Масловою, О. В. Городецькою, В. О. Ви-

ноградовим, С. Г. Тер-Мінасовою, Т. Л. Кацберт та ін). При цьому досить актуальним залишається вивчення національно-культурної специфіки кінодискурсу. Його аналіз в культурологічному і лінгвістичному аспектах дозволяє краще зрозуміти ментальність народу, його цінності та стереотипи.

Мова існує поза культурою, тобто поза соціально успадкованою сукупністю практичних навичок та ідей, які характеризують спосіб життя людини. Виступаючи у такій ролі, вона є однією із форм зберігання культури, скарбницею культурних цінностей етносу та засобом їх передачі наступним поколінням.

Мова, з одного боку, відтворює знання етносу про навколишнє середовище, а з іншого, зберігає пам'ять про важливі історичні події в його житті. Вона не є формою існування культури, а її засобом, духовним інструментом, який формує свого носія, його бачення світу, що закарбоване у мовних формах, визначає спосіб думок та почуттів користувача мови [2, с. 41].

Очевидно, що завданням лінгвокультурологічних досліджень різних типів дискурсу є охарактеризувати ментальність, цінності та стереотипи певного народу за допомогою мови, яка найповніше відображає внутрішній світ людини. Завдяки мові людина пізнає світ, і саме мова є єдиним джерелом відображення національно-культурних особливостей етносу.

Поняття ментальність у сучасній науковій літературі характеризується як рівень індивідуальної та суспільної свідомості, що втілює константи життєвих настанов і моделей поведінки, емоцій, налаштувань та культурних традицій певних соціумів. Ментальністю зазвичай вважається глибинний рівень свідомості, від якого залежить специфіка світосприйняття, світоба-

чення, орієнтація і поведінка людини в реальності [9, с. 52].

Менталітет є категорією, яка відображає внутрішню організацію та диференціацію ментальності, складу розуму, складу душі народу; менталітет різних народів – це психо-лінгво-інтелект різномасштабних лінгвокультурних спільнот. Як свідчить аналіз наукової літератури, менталітет є певною глибиною структурою свідомості, яка залежить від соціокультурних, мовних, географічних та інших факторів. Розглядаючи менталітет як лінгвістичне поняття, слід звернути увагу на те, що його особливості пов'язані з певними стереотипами реагування індивідів та спільнот на соціальні події, стандартні соціальні ситуації. Ці стереотипи визначаються соціокультурними нормами, які, у свою чергу, пов'язані з певними світоглядними моделями, що виступають у ролі світоглядного обґрунтування норм, на основі яких безпосередньо формуються ментальні та емоційні стереотипи реагування на події у соціумі та особистому житті. Ці стереотипи закріплюються зокрема і у мові [9, с. 53].

Так, наприклад, створюючи психологічний портрет англійців,

В. Г. Крисько вказує на те, що у повсякденному спілкуванні часто важко зрозуміти парадокси англійського національного характеру, серед яких автор називає поєднання конформізму і індивідуалізму, привітності і замкнутості, відчуження і співчуття до інших, простоти і снобізму [4, с. 278]. Англійці традиційно вважаються незворушною, мало емоційною нацією, де високо цінуються стриманість і самоконтроль. Серед інших рис, притаманних англійцям, науковці виділяють надійність, виняткове почуття гумору, неупередженість і готовність до сприйняття нового.

Стереотипи, як відомо, мають національно-культурну специфіку, оскільки дозволяють помічати те, що сформульовано певною культурою і сприймається як стереотип цієї культури. Вивчаючи стереотип як явище культурного простору, В. А. Маслова вказує на існування автостереотипів, які відображають те, що людина думає сама про себе, і гетеростереотипів, які стосуються інших народів та є значно критичнішими. В цілому стереотип, характерний для свідомості і мови представників кожної культури, і є одним із її стрижнів [6, с. 107].

Національні стереотипи є оцінкою представників відповідної культури чи нації. До того ж ця оцінка вважається об'єктивною і не підлягає переосмисленню. Вона приймається і використовується у повсякденному спілкуванні навіть при відсутності досвіду спілкування з представниками цієї нації. Виділяючи характеристики різних національностей, Ю. Рот зазначає, що англійцям притаманні ввічливість, стриманість, педантичність, консерватизм, акуратність тощо [7, с. 115].

Соціальна природа стереотипів та необхідність їх актуалізації в соціумі у різних контекстах сприяють існуванню стереотипних суджень у текстах, орієнтованих на масову аудиторію, якими є анекдоти, популярні романи, мандрівні нотатки й публіцистичні нариси. Анекдоти відображають особливості національного характеру, що відповідають національним стереотипним уявленням. В художніх і публіцистичних текстах стереотипи відіграють апелятивну й фатичну функції – звернення уваги на саме повідомлення, й іноді вживаються з дидактичною метою звернути увагу читача на контекст повідомлення та оцінити його вірогідність. Най-

більш придатним ґрунтом для підтримки стереотипів у масовій свідомості є мас-медіа. Популярність стереотипів у масових виданнях визначається факторами адресата й адресанта: адресатами медіаповідомлень є пересічні громадяни, для яких читання бульварної преси є засобом розваги, а не критичного сприйняття інформації; з іншого боку, адресанти, зокрема журналісти, прагнуть актуалізувати стереотипи з метою маніпуляції свідомістю громадян, що виражається у нав'язуванні певного національного образу та ставлення до нього [3, с. 13].

Цінності є невід'ємною складовою мовної картини світу та структури мовної особистості. Світ можна описати як ієрархію цінностей. Ціннісні орієнтації тієї чи іншої епохи беруть участь у формуванні типу особистості, її поведінкових навичок. При цьому кожна нація має свої традиційні цінності, для яких характерні стабільність і певний консерватизм. Традиційні цінності народу відіграють особливу роль – вони формують основне ядро цінностей, що притаманне кожній національній культурі. Завдяки цьому, власне, й говорять

про певну специфіку того чи іншого етносу, його культуру та психологію [10, с. 179].

Велика Британія є багатонаціональною державою, що об'єднана не расово чи етнічно, а спільними цінностями, які сформували спільні інституції: від монархії і національного гімну до англіканської церкви, ВВС та спортивних команд. Серед цінностей, якими пишаються британці – британська толерантність, віра у свободу та волю і британське почуття чесності та справедливості. Ці цінності стали результатом необхідності для британців жити разом у багатонаціональній країні. Називаються й інші ціннісні почуття притаманні британцям, серед яких сильне почуття обов'язку, почуття активного громадянства та доброго сусідства [3, с. 181].

На сьогодні у суспільно-політичному дискурсі Великої Британії активно обговорюється поняття «британської ідентичності» («British identity»), «британства» («Britishness»). Англійська національна ідентичність зазнає на сучасному етапі значного тиску: через політичні та культурні переваги «британства» над «англійськістю», через процес передачі права

іншим націям Об'єднаного Королівства визначати свою ідентичність та вирішувати питання відокремлення від держави, через нові величезні потоки емігрантів, які оселяються у Великій Британії. Результатом цих процесів стали наполегливі зусилля уряду та суспільних установ відновити британську ідентичність та британські цінності з метою об'єднання суспільства навколо них. В умовах багатокультурності країни британські цінності розглядаються як основа нового глобалізованого світу [10, с. 180].

Аналізуючи зв'язок мови і культури, більшість лінгвістів погоджується, що культура постійно відображається у мові через семантику лексичних одиниць, і вивчаючи характеристики належності до нації, необхідно звертати увагу на лексеми, які позначають національність особи; топоніми, що ідентифікують країни та відносні прикметники, які вказують на національну приналежність людини [5, с. 68]. Так, за твердженням С. Г. Тер-Мінасової, національно специфічним прошарком мови є ідіоматика, у якій зберігається система цінностей, суспільна мораль, відношення до світу, людей, до інших народів. Саме через фразео-

логізми, прислів'я, приказки можна простежити спосіб життя, історію і традиції певної спільноти, що об'єднана однією культурою. Особливість ідіом пояснюється тим, що вони мають певне культурне, національне та стилістичне забарвлення [8, с. 101].

Існує національно-культурна специфіка вербальної та невербальної поведінки представників різних культурно-мовних спільнот, яка виявляється насамперед в особливій системній комбінаториці елементів досвіду, які можуть повторюватися у багатьох культурах. Те, що в одній мовно-культурній спільноті може виражатися засобами мови, в іншій – засобами паралінгвістики чи ритуалу. Спілкування носіїв різних ідіоетнічних мов – це не лише знання засобів мовного коду, володіння елементами і категоріями чужої мови. Людина, яка хоче вільно і невимушено спілкуватися з носіями інших мов, повинна оволодіти також їх культурою, що знайшла своє втілення в цій мові [1, с. 257].

Отже, лінгвокультурологічний підхід до вивчення мовних явищ у різних типах дискурсів спрямований на виявлення в них етноспеци-

фічних та культурних особливостей конкретного національного мовлення, а також особливої національної ментальності, світобачення та картини світу. Лінгвокультурологічний підхід до вивчення дискурсу дозволяє виявити, дослідити та описати ті складові, які й обумовлюють його національну специфіку. Через це до найактуальніших проблем лінгвокультурології вчені відносять: виявлення універсальних та національно-специфічних рис дискурсу; дослідження його національної складової, класифікацію факторів, що обумовлюють національну специфіку, вивчення давніх архетипних та прототипних уявлень, що відображаються у мові та дискурсі.

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Денисенко С. Проблеми взаємодії мови і культури в сучасній лінгвістичній науці / С. Денисенко // Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі. – Ч. 1. – Львів : Львівськ. нац. ун-т ім. І. Франка, 2007. – С. 40–41.
3. Кацберт Т. Л. Національні стереотипи в англо-німецьких відносинах: лінгвокультурний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 / Т. Л. Кацберт. – К., 2008. – 21 с.
4. Крысько В. Г. Этнопсихолінгвистика и межнациональные отношения / В. Г. Крысько. – М. : Экзамен, 2002. – 186 с.
5. Козуб Л. С. Лінгвокультурологічний аспект дослідження спортивних повідомлень у друкованих засобах масової інформації / Л. С. Козуб // Гуманітарний Вісник. Всеукраїнський збірник наукових праць. – №12. – Черкаси : ЧДТУ, 2008. – С. 67–70.
6. Маслова В. А. Некоторые онтологические аспекты эмотивности текста / В. А. Маслова // Язык и эмоции: Сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 1995. – С. 185–189.
7. Рот Ю. Межкультурная коммуникация / Ю. Рот, Г. Коптельцева. – М. : ЮНИТИ ДАНА, 2006. – 233 с.
8. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Изд-во МГУ, 2004. – 352 с.
9. Пасечник Є. С. Поняття «менталітет» у контексті лінгвокультурології / Є. С. Пасечник. – Режим доступу: <http://www.bibl.kma.mk.ua/pdf/novitfilolog/12/87.pdf>.
10. Чернишенко І. Ключові цінності британської картини світу та їх вербалізація у суспільно-політичному дискурсі / І. Чернишенко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/Fil/2009_81_3/statti/40.pdf.

ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ СЛОВА ЯК ЗМІСТУ В АГРАРНОМУ НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Каліка В.,

магістр 2-го курсу гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Ольховська Н. С.,

канд. філол. наук, доцент кафедри іноземної філології і перекладу,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Ключові слова: аграрний дискурс, метонімічні зв'язки, омонімія, полісемія, порівняльно-перекладацький аналіз, семантичні процеси, трансформації.

Проблематики перекладу торкалися у своїх працях багато вітчизняних і зарубіжних лінгвістів (Ч. Моріс, В. Комісаров, Л. Бархударов, А. Нойберт, О. Швейцер, Г. Єгер, Ю. Найда та інші), досліджуючи специфіку перекладу різних типів текстів, різноманітні трансформації, які необхідно застосовувати при перекладі тих чи інших текстів, основні вимоги до перекладача та перекладу в цілому.

Актуальність дослідження зумовлена потребою більш ґрунтовного вивчення тексти аграрної тематики щодо збереження змісту та точної передачі інформації при перекладі та пов'язано з розвитком цієї галузі в Україні, розширення між-

народних контактів, прагнення українських виробників успішно представити свої товари на світовому ринку.

Аналіз окремих аспектів аграрного дискурсу на матеріалі німецької мови було здійснено такими науковцями як: О. Іванова, Н. Рогожнікова, З. Ломіліна. Проте, термінологія деяких галузей, зокрема аграрної, досі вимагає додаткового аналізу.

Метою є окреслення проблем перекладу слова як змісту в аграрному дискурсі.

Об'єктом дослідження є лексичні особливості та семантичні процеси зі змістом у певних комунікативних умовах німецького мовного аграрного дискурсу.

Предмет дослідження – прийом перекладу слова як змісту в аграрному дискурсі на матеріалі німецької та української мови.

При аналізі аграрного дискурсу як різновиду науково-технічного дискурсу ми дійшли висновку, що слід розрізнявати підходи до нього як до діяльності та результату цієї діяльності. Незважаючи на наявність такого розподілу, очевидним є продуктивність комплексного підходу до цього феномену. Дискурсу притаманна форма (монологічна або діалогічна), видові (жанрово-стильові) та кодові (національно-мовні) відмінності на рівні тексту.

Дослідження семантичних процесів аграрного дискурсу та основних типів зв'язку свідчить про те, що сучасний німецько-український переклад наукової літератури економічного змісту як нова галузь перекладознавства з неусталеними принципами та традиціями, безперечно, викликає чимало сумнівів або й заперечень, водночас важливість й актуальність цієї галузі є абсолютно очевидною. Тому кожний переклад, як і кожную працю з критики перекладу літератури такого типу, вважаємо певним вне-

ском до справи поступу наукового перекладу в нашій країні. Функційно-адекватний переклад такої літератури, з огляду на нинішні економічні умови в Україні, є одним із найприйнятніших шляхів розвитку наукового перекладу.

Для наукових творів АПК характерною є аргументація від конкретного до абстрактного, шляхом пояснення даних з історичних джерел. Очевидно, що недоліки й упущення в першоджерелах, упереджена позиція інтерпретаторів призводять до різних висновків. І навіть «об'єктивна» позиція науковця все ж суб'єктивно репрезентує наукове поле. При описі ознак, властивостей, відношень, стану елементів, які репрезентують предмети наукового поля, науковець відбирає відповідні лексичні засоби у спробі переконати читача в правильності своєї точки зору, що іноді знаходить вияв у використанні повторів окремих слів і словосполучень, використанні епітетів і порівнянь.

При визначенні проблем перекладу семантичних процесів із змістом в аграрному дискурсі перекладач прагне надати «семантичний» переклад, що полягає у мож-

ливості найбільш повного відтворення контекстуального значення тих елементів вихідного тексту, які несуть основне інформативне навантаження. Як відомо, процес семантичного перекладу складає природна взаємодія двох стратегій. Одна з них орієнтована на спосіб висловлювання, характерний для мови перекладу, та використовується при передачі загальних лексико-граматичних елементів. Інша орієнтована на специфіку збереження особливостей вихідної форми висловлювання і доречна при передачі спеціальної лексики.

Детально аналізуючи явище полісемії, синхронії, діахронії і панхронії О. Д. Огуй, вслід за Ю. Д. Апресяном та Л. А. Новиковим, виокремлює три топологічні типи регулярної полісемії [3, с. 59]:

а) радіальну полісемію, при якій всі основні значення пов'язуються з основним та мотивуються ним;

б) «ланцюжкову полісемію», за якої кожне значення впливає з попереднього і мотивує наступне;

в) радіально-ланцюжкову полісемію, що містить суміжні характеристики.

Підтипом чи проміжним типом між обома топологічними типами

полісемії може бути кластер, коли семантична система полісемантичного слова може розпастися на менші групи (кластери), між членами яких існують більші подібності, ніж між компонентами різних кластерів [6, с. 99].

Аналіз семантичних відношень між значеннями (лексико-семантичними варіантами) багатозначних німецькомовних термінів свідчить, що для полісемантів аграрного дискурсу характерною є радіальна полісемія, яка зафіксована у 79 одиниць, що становить 72,5% усіх багатозначних термінів, наприклад: *Brigade 1. (Militarie) selbstständige größere Truppenabteilung aus Verbänden verschiedener Waffengattungen. 2. (Gastronomie) Gesamtheit der in einem Restaurationsbetrieb beschäftigten Köche. 3. (Produktion) kleinste Arbeitsgruppe in einem Produktionsbetrieb.*

Значно менше багатозначних термінів мають кластерну структуру лексико-семантичних варіантів, яку виявлено у 17 полісемантів, що становить 15,6 % усіх термінів цього класу.

Ланцюжкова полісемія є не типовою для аграрного дискурсу і становить всього 13 одиниць, що

складає 11,9 % усіх багатозначних термінів. Цей тип відношень зафіксовано переважно між лексико-семантичними варіантами дво- та трьохзначних полісемантичних термінів, наприклад: *Kakao* 1. *Kakao*baum, – Pflanze; 2. *Samen des Kakaobaumes*; 3. *aus gemahlenen Kakaobohnen hergestelltes Pulver*; 4. *aus Kakaopulver, Milch und Zucker bereitetes Getränk*.

Спостереження показують, що полісемія аграрних термінів розвивається на основі таких метонімічних зв'язків між лексико-семантичними варіантами термінологічної одиниці: частина – ціле (7 од.; 6,4 %), ціле – частина (19 од.; 9,17 %), вміст – умістище – вміст (7 од.; 6,42 %), процес – предмет (13 од.; 11,92 %), функціональне перенесення (35 од.; 32,11 %), об'єкт – суб'єкт (1 од.; 0,9 %), властивість – суб'єкт, що є носієм властивості (3 од.; 2,75 %), суб'єкт / об'єкт – вчення про суб'єкт / об'єкт (1 од.; 0,9 %), статус суб'єкта, що управляє – сфера управління (5 од.; 4,58), статус суб'єкта – сукупність суб'єктів (8 од.; 7,34 %) [1].

Отже, одним із закономірних явищ у розвитку будь-якої живої мови є омонімія, що її зазвичай

розглядають у взаємодії з полісемією [5, С. 65-69].

За визначенням Маслова Ю. С., омонімія – це тотожність звучання двох чи декількох різних слів [4, с. 107].

Омоніми розуміємо як слова, їхні окремі граматичні форми, стійкі словосполучення, морфеми, синтаксичні конструкції, що при однаковому звучанні чи написанні мають абсолютно різні значення (на відміну від полісемії) [2, с. 240].

Вивчення явищ полісемії та омонімії в текстах аграрного дискурсу дозволяє нам зробити висновок про те, що терміни з компонентами-епонімами мають здатність вступати в полісемічні й омонімічні відношення, відмінність між якими встановлюємо на основі наявності чи відсутності семантичних зв'язків між значеннями термінів. І полісемію, й омонімію епонімічних термінів спричиняє переважно ономастична лексика.

Внутрішньосистемна полісемія й омонімія за участю епонімічних термінів ускладнює професійне спілкування, призводить до непорозумінь і потреби у додаткових поясненнях в наукових текстах, тому підтримуємо думку більшості дослідників, що взаємнооднозначна

відповідність знака й позначуваного – найкращий варіант для термінологічних систем. Міжсистемні та зовнішньосистемні епонімічні терміни-полісеманти й омоніми не становлять небезпеки для термінологічних підсистем у зв'язку з існуванням поля в термінології.

При виокремленні проблем перекладу полісемантів омонімів ми дійшли до того, що головною особливістю дослідження міжмовної омонімії є те, що кожне зіставлення певної конкретної пари мов з метою виявлення певних спільних чи відмінних рис є унікальним за своєю суттю, оскільки передбачає врахування їхнього щораз нового ступеню спорідненості, типологічних характеристик тощо. Існує багато й інших специфічних для кожної з порівнюваних мов інтра- та екстралінгвістичних чинників, які при взаємодії на міжмовному рівні призводять до щораз інших результатів. Для досягнення адекватності перекладу текстів аграрної тематики застосовуються, головним чином, такі види лексично-граматичних трансформацій: описовий переклад (експлікація), компенсація.

Перекладацькі техніки, що застосовуються при перекладі термі-

нів, можна позначити як: вибір з наявних варіантів з урахуванням семантики обох мов і узусу приймаючої мови; транслітерація + адаптація до відповідного українського термінологічного ряду; облік асоціацій в українській мовній свідомості. Ці техніки складають метод адаптації до іншомовного способу об'єктивації.

Для цього потрібно нерідко змінювати синтаксичну структуру фраз оригіналу. Рівень еквівалентності перекладу тексту аграрного дискурсу інколи може зменшуватись за рахунок описового трактування термінів та вимагає деяких граматичних трансформацій, логічних та термінологічних уточнень і пояснень, які залежать від характеру наукової праці, прагматичних вимог до перекладу, підготовленості та майстерності перекладача.

Переклад текстів аграрного дискурсу охоплює низку особливостей, які відображаються на лексико-граматичному та семантичному рівнях і впливають на якість перекладу з німецької мови на українську. Системні вимоги до фахового перекладу залежать від ступеня фаховості відповідного спеціального тексту. Для текстів високого

ступеня фаховості такими вимогами виступають: специфікація; незалежність від контексту; інваріантність зв'язку «знак-значення»; безпека передачі інформації; мінімізація кількості та обсягу значення мовних знаків для вираження відповідного смислу; стабільність. Для текстів низького ступеня фаховості діють системні вимоги деспецифікації загального змісту; контекстної специфікації фахової лексики; мінімізації зусиль декодування повідомлення; гнучкість відношення між знаком та значенням; пристосування. Текстам будь-якого рівня фаховості притаманна формуюча системна вимога мовної економії, що полягає у мінімізації зусиль під час кодування первинної пропозиції.

Виявлені під час порівняльно-перекладацького аналізу синергетичні параметри порядку: контекстна специфікація фахової лексики та мінімізація кодування повідомлення – є складнощами перекладу в текстах низького рівня фаховості, зокрема у проаналізованому економічному тексті. Фаховий переклад як система самоорганізації та саморегуляції відзначається спонтанними кооперативними проце-

сами пристосування перекладу до наявних системних вимог. Тому можна стверджувати, що система фахового перекладу перебуває у постійному обміні із навколишнім середовищем (нормами цільової мови, компетенцією перекладача, вимогами замовника, дискурсивними факторами), що свідчить про ознаки синергетичної системи.

Німецькомовна термінологія АПК відображає стан відповідної науки і сільського господарства Німеччини, що є одним з найбільш розвинутих у світі. Ця термінологія є достатньо детально розробленою і відрізняється порівняно високою точністю і відповідністю використовуваних у ній термінів.

Результати дослідження мають цінність для вивчення лексики німецької мови та німецької термінології загалом. Вони допоможуть краще зрозуміти можливості функціонування певних слів-термінів, що використовуються у контексті термінології аграрного дискурсу.

Список використаних джерел

1. Жукова Л.В. Особливості терміносистеми аграрного дискурсу (в аспекті зіставлення української та німецької мов) / Л. В. Жукова,
2. М. Ю. Зайцева // Науковий вісник Національного університету біоре-

- сурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки. – 2016. – Вип. 245. – С. 268-274.
3. Огуй О.Д. Полісемія в синхронії, діахронії та панхронії. Системно-квантитативні аспекти полісемії в німецькій мові та мовах Європи. – Чернівці: Золоті литаври, 1998. – 370 с.
 4. Пономарів О. Культура слова: Мовно-стилістичні поради: Навч. посібник / О. Пономарів. – К. : Либідь, 1999. – 240 с.
 5. Скороходько Э. Ф. Вопросы перевода английской научно-технической литературы / Э. Ф. Скороходько. – К. : Издательство Киевского университета, 1963 – 297 с.
 6. Смущинська І. В. Основні аспекти категорії суб'єктивної модальності художнього твору // Мовні і концептуальні картини світу: Зб.наук. пр. – Спец.вип. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2001. – С. 439 – 443.
 7. Урбанова В. Восьмиязычный сельскохозяйственный словарь / Урбанова В. – 1980. – Т.1. – 1045 с. – Т. 2. – 675 с.

ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОГО МАСМЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ

Віннічук І. Я.

магістр, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ,

Козуб Л. С.

кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Ключові слова / Keywords: медійний дискурс / media discourse, фактор адресата / addressee factor, реципієнт / recipient, прагматична функція / pragmatic function, прагматичний потенціал / pragmatic potential.

Сучасна людина живе в інформаційному просторі, який до певної міри контрольований мас-медіа й формує соціокультурну реальність. Особливістю масмедійного дискурсу є його опосередкованість, дистанційність та інформаційність [5, с. 36]. Відтак, постає необхідність у вивченні маніпулятивного потенціалу ЗМІ та його впливу на свідомість аудиторії.

Активний вплив масової комунікації на формування та розвиток свідомості суспільства зумовлює його функціонування, що здійснюється шляхом регулювання громадської думки, формування поглядів та настроїв у суспільстві, створення складної та багатовимірної кар-

тини світу, що забезпечує соціалізацію реципієнтів, і за необхідності дозволяє охарактеризувати психологічний стан суспільства на певний момент, його соціокультурний настрій та прогнозувати його еволюцію [6, с. 12].

Загалом, з погляду прагматики, функціональну сферу мас-медіа можна окреслити виконанням маніпулятивно-сугестивної (регулювання, контроль та маніпулювання свідомістю реципієнта) та фатичної (встановлення контакту з адресатом) функції [6, с. 10]. При цьому соціально-регулятивна специфіка мас-медіа виявляється у їх медіативності, тобто ролі посередника між аудиторією та інформаці-

єю з урахуванням соціокультурного, комунікативного та когнітивно-психологічного аспектів.

У контексті прагматики, тексти сучасних ЗМІ, на думку Т. В. Чернишової, є узагальненим збірним образом національної мови, своєрідним потоком свідомості людини, зокрема, автора та адресата. До цього твердження можна віднести і судження, стосовно комунікативної ситуації масмедійного дискурсу, основними компонентами якого є план змісту та план вираження текстів ЗМІ, а також мовна свідомість авторів та адресатів текстів ЗМІ, соціально-політичний контекст та ідеологічні відносини. Проте варто враховувати і те, що мовна свідомість автора одночасно суб'єктивна (формує свідомість читачів) та об'єктивна (формується позицією адресата або відображає її). Звідси, умовою успішної комунікації є узгодженість параметрів комунікантів (адресність, пріоритетність поглядів адресата під час інтерпретації події, орієнтація автора на певну модель світу, що є основою концептосфери читача) [5, с. 174; 6, с. 16].

Слід також зауважити, що прагматичний зміст медійного дискур-

су втілює певні умови передачі змісту повідомлення і, що важливо, оцінні, модальні, стимулюючі наміри адресанта тексту. Таке спрямування на певну аудиторію для здійснення на неї потрібного автору тексту впливу виражається у сукупності його властивостей [2, с. 163]. На думку В. Л. Наєр, до прагматичних компонентів дискурсу ЗМІ належать прагматика тексту, адресант і адресат, прагматичне спрямування дискурсу, його прагматичний зміст і прогнозований прагматичний ефект [8].

Суперечливим є твердження щодо одностороннього впливу ЗМІ на аудиторію, який часто здійснюється всупереч волі адресата. Висловлюється думка й про те, що сучасний адресат виступає активним суб'єктом спілкування і є водночас співавтором дискурсу (прогнозованим, узагальненим) та реципієнтом, який інтерпретує запропонований адресантом текст. Отже, взаємодія комунікантів у ЗМІ не лише маніпулятивна, а й діалогічна [6, с. 6]. Крім того, сфера масової комунікації передбачає тісну взаємодію учасників медіаспілкування, а отже, відбувається зближення адресанта та адресата.

Саме зворотний зв'язок (навіть у формі передбачення чи прогнозування адресантом реакції адресата), з одного боку, допомагає аудиторії набути статусу активного реципієнта і впливати на ЗМІ, а з іншого боку, коригує роботу мас-медіа для підвищення ефективності цього впливу.

Врешті, навіть за відсутності прямого зворотного зв'язку адресанти часто намагаються передбачити його, що проявляється в модальності висловлювань, в якій реалізується відношення до реципієнта та предмета спілкування. Для цього використовується принцип діалогу через формули прямого та непрямого спілкування. Цінність такого психологічного прийому полягає у тому, що автори, ініціатори спілкування звертаються не лише від свого імені, але й від імені реципієнтів, висловлюючи їх можливі думки та оцінки [2, с. 170].

Продовженням тенденції встановлення двостороннього спілкування у мас-медіа є спроба зменшити ступінь опосередкованості передачі інформації шляхом використання прямого ефіру, інтерактивних опитувань аудиторії, запрошенням глядачів на шоу, а також

через Інтернет-форуми, конференції та чати. Таким чином, ЗМІ позиціонують себе партнерами у спілкуванні, а не єдиним джерелом інформації у масмедійному дискурсі. При цьому адресат ЗМІ постає у масмедійному спілкуванні як активна, статусна та ситуативна особистість.

І все ж, ЗМІ часто змушені орієнтуватися на так званого “середнього споживача”, який є узагальненим образом адресата. Таким чином, мас-медіа моделюють абстрактний образ реципієнта, якому А. Бел дав назву “audience design” [86]. При цьому беруться до уваги його типові характеристики. Саме це створює певну складність для мас-медіа, оскільки попри колективний характер споживача, система масової інформації та пропаганди зорієнтована все ж на індивідуального реципієнта. Оскільки тексти в масовій комунікації є суспільно обумовленими, вони можуть задовільняти інтереси та потреби різних мовних особистостей одночасно і бути адресованими різним суб'єктам [6, с. 71]. Саме тому мас-медіа пропонують матеріали, розраховані на широку аудиторію, а також ті, що є вузько спе-

ціалізованими і спрямовані на окрему соціальну групу населення. Така диференціація має позитивний ефект, оскільки часто залучає спілкування різних за характерними ознаками реципієнтів.

Важливо і те, що до комплексу факторів, які впливають на вибір стратегій впливу на аудиторію належать зовнішні (ступінь обробки повідомлень, канал та форми їх подачі аудиторії, стан суспільства на час сприйняття інформації, тема чи явище, яке обговорюється) та внутрішні (політичні погляди, демографічна інформація: вік, стать, раса, релігія, економічні прибутки, культурні уподобання) ознаки, соціальний статус та ролі адресата, його позитивне чи негативне ставлення до певного факту чи події, фонові знання та освітній рівень [2; 4].

Необхідно також відзначити, що прагматичний аспект масмедійного дискурсу часто проявляється не лише через позитивний вплив, а й шляхом маніпуляції аудиторією, що відображається у численних стратегіях ЗМІ. Так, У. Бенет визначив чотири типи подання неправдивої інформації, які використовуються для досягнення цього ефек-

ту: персоналізація (концентрація на конкретних особистостях у повідомленнях на суспільно-значимі теми), фрагментація (подання інформації як окремих стислих повідомлень), драматизація (відбір драматичної чи розважальної інформації) та нормалізація (подання новин як особистої проблеми, яка може бути вирішена у межах існуючої політичної системи) [7, с. 41].

До інших технологій впливу належать: фабрикація фактів, сенсаційність, маніпулятивна семантика (використання евфемізмів, конструювання повідомлення із уривків висловлювання або відеоряду, що змінює контекст і сказане набуває іншого змісту), спрощення, стереотипізація, ствердження, повторення тощо [5; 1]. Поряд з тим, перевагою телебачення є те, що вербальна комунікація підкріплюється знаками-телеобразами, що змушують глядача сприймати їх як реальну життєву подію. Більше того, телеобрази є кодом, зміст якого часто не відповідає тому, який закладається ЗМІ. Таким чином, кодування залишається непомітним масовій аудиторії, а мас-медіа отримують можливість відбирати

та подавати інформацію, активізуючи при цьому маніпулятивні механізми [1].

Зважаючи на те, що більшість науковців розглядають медійний дискурс як сукупність мовленнєвих дій, що здійснюються для досягнення певної комунікативної мети, очевидно, що для її забезпечення прагматичний намір автора виявляється у різних композиційно-мовленнєвих формах, а прагматичний потенціал дискурсу реалізується через відповідний зміст повідомлення та спосіб його мовного вираження. Відповідно до цього, автор відбирає для передачі інформації ті мовні одиниці, які мають необхідне предметно-логічне і конотативне значення [3]. Передаючи приховані настанови, адресант медіа дискурсу спонукає адресата дати певну оцінку дискурсу.

Необхідно також відзначити, що результати впливу ЗМІ часто розглядають у двох площинах: ефективності (впливу на масову аудиторію) та дієвості (впливу на соціальні інститути). У цьому випадку мова йде про єдину аудиторію, але ситуативно той самий матеріал може по-різному апелювати до однієї і тієї ж людини у різних соці-

альних ролях (працівника підприємства, сім'янина тощо). Загалом, вплив мас-медіа відображається у трьох сферах: інформаційній, мотиваційній та поведінковій (на індивідуальному чи колективному рівні). Разом з тим, він опосередкований взаємодією з різними групами реципієнтів на стадії вибору каналів інформації та її аналізу [4].

Таким чином, викладене дає підстави вважати, що масмедійний дискурс є потужним постійним джерелом соціального контролю громадської свідомості. Відтак, у межах нашого дослідження важливим є виявлення особливостей впливу ЗМІ на суспільство шляхом аналізу стратегій використання гендерно-маркованої лексики у масмедійних текстах. Зважаючи на те, що прагматичний потенціал масової комунікації відображається у процесах пресупозиції, імплікації, інтенції, актуалізації, референції та предикації, необхідно не лише проаналізувати вплив досліджуваних дискурсних маркерів на гендерний аспект комунікації, але й визначити, яким чином норми мовної коректності здатні змінити існуючу асиметрію.

Література

1. Гончаров М.А. Влияние СМИ на социальный статус личности [Электронный ресурс] // Режим доступа: www.elitarium.ru.
2. Зильберт Б.А. Социопсихолингвистическое исследование текстов радио, телевидения, газеты / Зильберт Б.А. – Саратов: Изд-во Саратовск. ун-та, 1986. – 210 с.
3. Писарюк О.С. Виокремлення прагматичного компоненту публіцистичного дискурсу та його переклад [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.socium.sitecity.ru>.
4. Стернин И.А. Фактор адресата в речевом воздействии / И.А. Стернин // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Филология. Журналистика. – 2004. – № 1. – С. 171-178.
5. Формановская Н.И. Речевое взаимодействие: коммуникация и прагматика / Формановская Н.И. – М.: ИКАР, 2007. – 480 с.
6. Чернышова Т.В. Тексты СМИ в ментально-языковом пространстве современной России / Чернышова Т.В. – М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – 296 с.
7. Bennett W.L. News: The Politics of Illusion / Bennett W.L. – New York : Longman, 1996. – 265 p.
8. Yule G. Pragmatics / Yule G. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 138 p.

ГАРМОНІЗАЦІЯ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА СОЦІУМУ В ПОЕТИЧНИХ ПРАЦЯХ В. РОДІОНОВА

Бірзулова А.С.

студентка

Мелітопольського державного педагогічного університеті
імені Богдана Хмельницького

У статті розглядаються особливості художньої творчості В. Родіонова. Наголошується на тематиці та проблематиці творів письменника; зосереджується увага гармонізації природного середовища та соціуму в поетичних працях В. Родіонова; робиться акцент на дитячих творах митця слова та його розумінні оточуючого середовища.

Ключові слова: соціум, тематика, проблематика, гармонізація, поетика, творчість.

Keywords: socium, subjects, problems, harmonization, poetics, creativity.

Сьогодні в історико-літературному процесі України можна виокремити низку письменників, які порушують актуальні проблеми сучасності. Серед значної кількості митців ХХІ століття можна виокремити творчість В. Родіонова, який відомий не лише своїми дитячими прозовими творами, а й поетичними здобутками на ниві літератури. В. Родіонов у поетичних збірках приділяє увагу законам природи, знайомить з тваринами, птахами, їх принципами існування. У дитячій літературі такий синкретизм є

актуальним, оскільки виступає близьким, цікавим для дитини читача.

У працях А. Філатова, О. Черевченка, Ю. Герасименка, Р. Третякова, К. Гордієнка, І. Михайлина, А. Шпиталія, М. Коцюбинської, В. Науменка, В. Кузнецова, В. Горбатюка, С. Сапеляка, А. Землянської, М. Шаповала, Т. Шарової методологічно обґрунтовується взаємозв'язок літературного процесу та особистості В. Родіонова. Представлені дослідники неодноразово аналізують твори письмен-

ника, наголошуючи при цьому на актуальності проблематиці, тематичних домінантах митця слова.

Слід наголосити на тому, що обрзана система художніх творів В. Родіонов досить легка для сприйняття – це зозуля і собака, кіт і ящірка, ворона і їжак, удод і синиці, грачі і галки, бурундуки і жаби тощо. У поетичних рядках читаємо: *“Він вірним був собакою, / І мав добротну кліть, /.../ Була собача відданість, / І гідність в нім була”* [4, с. 3]; *“Тут чахне дятел у роботі, / Смішне каченятко на болоті, / Тихцем хлюпочеться безжурно, / Як човник у мініатюрі /.../”* [3, с. 55], або: *“Жаби квакали зухвало / На покинутім болотці, / Як в домівці / На галляві. /.../”* [4, с. 8]. Цілісні картини природи також репрезентовані в дитячих творах і, зазвичай, виражають фактографічну описовість побаченого на умовах емоційно-естетичного забезпечення.

Таку тенденційність простежуємо у поезії В. Родіонова під назвою *“Додолю нахилилися гілки”*: *“Додолю нахилилися гілки, / І ронять жовте пір'ячко у просинь. / Закон природи. Так велять віки... / Та вже на літо падає листва, / Хуртеча десь над осінню голосить / .../”* [3, с. 63].

Вище вказані образи використані автором з конкретною метою, а саме дидактичність твору та потреба у формуванні таких образів, що будуть притаманні нашій ментальності, ті, що наявні в усній народній творчості, з урахуванням усієї специфіки останнього, і перенесені на літературну канву нашого письменника.

Слід акцентувати на тому, що проблемний діапазон творчого світогляду письменників ХХ-ХХІ століття розкривають у дослідженні С. Супрун та Т. Шарова, які детально аналізують прозові та поетичні твори митців слова, подібних за тематикою з Родіоновим. Тут зримими можуть бути однакові деталі, елементи, образи, поняття та розуміння оточуючого середовища [9, с. 239]. Дискурс українських письменників ХХ-ХХІ століття розглянуто дослідниками побіжно, тому актуальність даної статті не викликає сумнівів [10, с. 124].

Важливо розуміти той факт, що декламація поезії В. Родіонова передбачає обов'язкову наявність автора та дитини, тобто зворотній зв'язок літератор – дитина, або природа (чи звірі-герої) – дитина, де остання забезпечує передачу ін-

формації без ускладненості й нагромаджень в системі образів, де сама природа говорить з дитиною і читач сприймає тварин-героїв та пейзажні замальовки як непідроблену дійсність, що оживає й промовляє до неї, викликає довіру. Автор розбудовує таку образну лінію, яка характеризується наявністю аніматизму, тобто для наратора важливо зображувати анімалістичний світ не примітивним, не таким, що відповідає лише запитам юного віку, а одухотвореною екзистенцією тварин, які здатні виконувати важливі ролі, характеризуються високим моральним імперативом, що близький до української ментальності, не чинять зла і є зразком для наслідування.

Окреслена концепція дозволяє автору наближено подавати образ людини та образ тварин, умови взаємопроникнення цих світів, підкреслює домінуючу роль природи для суспільства (тварини оживають – це істоти з зовнішністю тварини, але внутрішньо досконала й наближена до духовного виміру людини).

У поетичних рядках вірша “Горличка” читаємо: *“Горличка замерзла на зорі, / І було це у холоднім березні*

/ Я забрав її і обігрів, / І залишив /.../ Потім все ходила назирці, / І довірливо давалась в руки / ... / Горличка давала мені знать, / Без повітря їй не жить, не може, / ... / Із прощальним стогоном вона / Грудочкою тихо затремтіла / Горличку я випустив з вікна, / А вона летіти не захотіла /...” [6, с. 8].

Важлива ознака у нагромадженні динаміки тексту, реалізація якої відбувається за рахунок змалювання картини-епізоду з життя тварини, або стану природи, але, обов’язково, відбиваючи процес змін в ній. В. Родіонов охоплює в одній сюжетній лінії одну історію, один життєвий факт – це дозволяє краще відтворювати не тільки помітне, а ще розкривати малопомітні деталі. Спостерігається поєднання самої історії з її деталями-штрихами, присутність яких не переважує текст, а слугує інформаційним каналом. Наприклад у поезії “У лісі” читаємо: *“Ліс не хова, що в нім лежить, / Мені з ним радісно дружить / Тут свист синиць і гвалт ворон, / струмочка вигин – камертон / І це не весь пейзаж.../ Краси, добра, любові ясно!”* [5, с. 16]. У цих рядках багато різної інформації, що може на перший

погляд здатися хаотичною, однак авторська стратегія полягає у документалізації лісу, відтворенні тієї атмосфери, підкресленні того, що можна побачити в лісі.

За рахунок тонких деталей дитина-читач сприймає образ лісу і трансформує в своїй уяві вже повну картину живого лісу. Автор прагне легких, необтяжливих штрихів, що тим самим створюють картину і дозволяють уникнути перенасиченості подій. Ми сприймаємо повноцінну, завершену картину з художнім акцентом на домінантах. Поряд із таким розуміння художньої картини світу В. Родіоновим можемо виокремити основні стратегії його поетичного доробку. Письменник вдається до гармонізації людини та природи у поезіях за рахунок: поєднання у поезії інформації про природу та людину; наявність характеристики природи з вкрапленнями власних поглядів як представника суспільства; відтворення природи як самостійної, незалежної держави, що виступає рівноцінною світу людини.

Перша стратегія письменника реалізується у поезіях, що створюють враження особливої близькос-

ті людини з природою (“Земне і небесне”): *“Гарно так душі сьогодні! / Жук мандрує по землі, / Мчить літак-усепогодник / Наді мною в синій млі... / З ним воно живе свій вік / І розлучення не знає / Вертольотом джіль кружля, / Важко крильцями махає...”* [2, с. 18]. В. Родіонов делікатно проводить паралель між природою та людиною у цих рядках за рахунок характеристики життя комах, на яких не завжди звертають уваги, та використанні слів: душа, серце людини. Останнє є головними показниками людини, що і дозволяють відчувати природу, тому стають невід’ємними у поезії. Цієї думки дослідники А. Землянська та Т. Шарова [11, с. 18].

Друга стратегія В. Родіонова спрямована на вираження свої думок, що зазвичай, мають життєве підґрунтя самого митця. Такі поезії дозволяють осягнути природне середовище та місце людини в ній. Наприклад, у поезії “Друг мій вухатий”: *“Немов у капкан я забрів у нещастя./ Та друг мій Полкан / Не дрімає на чатах, / Ладен розділить / На обох ці невдачі / Не може вчинить / Мій повірник інакше /... / Засвідчив сам Бог: / Чи капкан там*

чи пекло – / Нам тільки удвох / Не страшна небезпека /.../” [7, с. 38].

Автор висвітлює ситуацію зі свого власного життя та чітко декламує своє ставлення до тварин-друзів.

Третя стратегія – подати автентичну картину природи без людських втручань, незнівечену людиною. Для автора характерно підкреслювати саму природу, де на другому плані людина, оповідач або, інколи, і людина зникає в таких поетичних рядках, даючи можливість змалювати природу в її ви́мірі, в її просторі: “Ліс не хова, що в ній лежить, /... / Тут свист синиць і гвалт ворон, / струмочка вигин – камертон. /... / Дуб з променем наперевіс /.../ ” [1, с. 16]. Поезія висловлює захоплення природою, демонструє незалежність природи від людини, показує самотність природи, що дозволяє називати її незалежним світом, який необхідно пізнавати дорослому та дитині.

Отже, В. Родіонов висловлює в поезіях свою любов, пошану до природи, яка стає еталоном. Письменник прагне вивчати і відкривати нові грані її краси, тому жваво і захоплено оповідає про неї, вдаючись до різноманітних художніх стратегій, що дозволяють не повто-

риватися, а кожного разу створювати нову історію та вдало підкреслювати співіснування людини з довкіллям – це своєрідний мімезис, на основі якого, вдається наслідувати моделі природи та умови існування тварин, відтворювати в художніх зразках у синкретичній манері поруч з соціумом, тому знов читач сприйматиме магістральну тенденцію висвітлення подій: оповідь про природне, про те, як співвідноситься: людина та природа.

Література:

1. Іванишин В.П. Нариси з теорії літератури: навч. посіб. / [упоряд. тексту П. В. Іванишина]. – К.: “Академія”, 2010. – 256 с.
2. Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: до проблеми конституювання об’єктів наукового дискурсу / О. Папуша // Слово і час. – № 12. – 2004. – С. 20-26.
3. Родіонов В. Печаль крыла седого. Туга сивого крила: вірші, переклади / В. Родіонов, П. Перебийніс. – Х.: “Федорко”, 2015. – 84 с.
4. Родіонов В. Мої поезії / В. Родіонов // Літературна Україна. – 16 травня. – 2002. – С. 3 – 4.
5. Родіонов В. Поезії / В. Родіонов // Березіль. – 1-2. – 2000. – С. 167.
6. Родіонов В. Поезії / В. Родіонов // Березіль. – 9-12. – 1993. – С. 15.
7. Советская детская литература: учеб. пособие для библиотеч. фак. ин-тов культуры и пед. вузов. / [под ред.

- В. Д. Разовой]. – М.: “Просвещение”, 1978. – 496 с.
8. Філатов А. Не талантом єдиним / А. Філатов // Літературна Україна. – 30.03. – 2006. – С. 3.
9. Шарова Т.М. Реалістичне відтворення життєвої правди у творах І. Маслова / Т.М. Шарова, С.О. Супрун // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: збірник наукових праць. / укладачі: І.В. Ковальчук, Л.М. Коцюк, С.В. Новоселецька. – Острог: Видництво Національного університету «Острозька академія». – Вип. 59. – 2015. – С. 239 – 241.
10. Шарова Т.М. Теоретичні аспекти дискурсу українських письменників 20-30-х рр. ХХ ст.: тематичний спектр та рецептивна естетика // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія / гол. ред. К.В.Балабанов; відп. ред. серії С.В.Безчотнікова. – Вип. 10. – Маріуполь: МДУ, 2014. – 124 – 132 с.
11. Шарова Т.М., Землянська А.В. Життя як політ: художні доміанти творчості Володимира Родіонова. – Харків: Федорко, 2017. – 196 с.

ХРИСТИЯНСЬКІ І ЯЗИЧНИЦЬКІ МОТИВИ І СИМВОЛИ У ТВОРЧОСТІ М.ГОГОЛЯ

Куст Т.С.

студентка магістратури Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

У статті розглядаються особливості художньої творчості М. Гоголя. Наголошується на тематиці та проблематиці творів письменника; зосереджується увага християнських і язичницьких мотивах і символах; робиться акцент на показі сатиричних та демонічних образів, звичаїв та обрядів, які були характерні для XIX століття та не втратили своєї актуальності і сьогодні.

Ключові слова: проза, сатира, міфопоетика, міфологія, поетика.

Keywords: prose, satire, mythopoetics, mythology, poetics.

Усе життя М. Гоголя було підпорядковане одній меті – літературній творчості. І всі її етапи, так чи інакше, знайшли відображення в художніх текстах і листах письменника – земля, де він народився, оточення в родовому маєтку і в Ніжинській гімназії, атмосфера, яка панувала в українських та російських творах, враження.

Творчість М. Гоголя досліджували не лише літературознавці XIX століття, а й сьогодні. Літературна спадщина митця слова актуальна через проблематику художніх творів, яку так майстерно роз-

кривав на сторінках своїх художніх текстах М. Гоголь. Серед відомих дослідників слід назвати таких літературознавців, яким небайдужою була творча доля М. Гоголя: Аксаков С.Т., Анненков П.В., Арват Н.Н., Барабаш Ю.О., Білий А.О., Бочаров С.Г., Вересаєв В.О. Не менш цікавими є дослідження Виноградова В.В., Воропаєва В.А., Денисова В.А., Іофанова Д.М. та ін.

Образ України знайшов найбільш повне втілення в ранній творчості М.В. Гоголя. Саме він вніс найвагоміший внесок і розвиток української теми в літературі першої

половини XIX ст. в порівнянні зі своїми сучасниками Ф.Н. Глінкою, В.Т. Нарежним, І.Г. Кулинським, Н.А. Маркевичем, О.М. Сомовим, К.Ф. Рилєєв, Н.В. Кукольником та ін. Різні аспекти сприйняття творчості світових митців представлено у дослідженні А.Землянської та Т.Шарової [3].

Починаючи з ранніх років, він вбирав у себе враження про її побут, звичаї; пізніше виявляв свідомий інтерес до її фольклору, етнографії, історії. Коли Гоголь переїхав в Петербург і зазнав невдачі, випустивши у світ наслідувальну поему, він не випадково звернув увагу на те, що «тут так займає всіх все малоросійське...». Ця фраза є поясненням того, навіщо початківець автор просить надіслати йому «бачечка малоросійки комедії», «опису повного наряду сільського дячка», докладний опис весілля» і т.д. З контексту листа видно, що у Гоголя вже є задум, що він вирішив спробувати сили в новому жанрі. «Якщо в одному невдача, можна прийти до іншого...», – зауважує він [1, с. 57].

«Вечори на хуторі біля Диканьки» (1831–1832) принесли письменникові очікуваний і заслужений успіх, який був обумовлений, крім

багатьох інших причин, новаторським підходом до осмислення образу України. Український «матеріал» був для Гоголя справжнім джерелом натхнення, українська стихія (народний, національний початок) живила його ранню творчість. Письменник зобразив «Малоросію» з властивим йому ліризмом і м'яким гумором; важко знайти мотиви, яких би не торкнувся Гоголь в її висвітленні. Українська природа, історія, особливості національного характеру, фольклор, міфологія, етнографія – все було пропущено крізь призму авторського світосприйняття і знайшло відгук у його ранній творчості. Але, створюючи узагальнений образ України, письменник міфологізує українську дійсність. «Невід'ємна риса міфологізації світу, – як справедливо зауважив сучасний дослідник, – це завжди прагнення до динаміки перетворень, «втілень» реального в мислиме і навпаки» [5, с. 30].

У «Вечорах» дохристиянські вірування і уявлення займають важливе місце. Відомо, що язичники сприймали світ як живий, одухотворений, персоніфікований. В українських повістях повною мірою проявилася схильність письменни-

ка до міфотворчості. Створюючи власну міфічну «реальність», письменник використовує готові зразки слов'янської міфології.

Особливу роль в художньому світі Гоголя грають такі демонологічні персонажі, як чорти, відьми, русалки. І. Огієнко вказував, що християнство не просто принесло нові назви в українську демонологію (диявол, демон, сатана), але змінило також сам погляд на неї: «надприродну силу воно остаточно перетворило в силу злу, нечисту» [4, с. 123]. «Нечистий» – постійна назва чорта в українських повістях – протиставляється у Гоголя християнській душі, зокрема, душі козака запорожця.

Демонологічний персонаж в даному контексті знижений і персоналізований. «Народна сміхова культура протягом декількох століть виробила стійкі традиції спрощення, дедемонізації і одомашнення християнсько-міфологічних образів зла», – зауважує Ю.В. Манн [6, с. 20]. Яскравим прикладом дедемонізації образу чорта може служити повість «Ніч перед Різдвом», де він представлений в підкреслено комічному ключі – з мордочкою, безперестанку крутився і нюхав

все, що траплялося на шляху. Уточнення – «мордочка закінчувалась, як і в наших свиней, кругленьким п'ятачком» – надає йому рис домашності. Перед нами не просто чорт, а свій, український чорт. Аналогія бісівського і людського переплітається, підкреслюється письменником в зображенні нечистої сили. Чорт в «Ночі перед Різдвом» – «перевірений франт з хвостом і цапиною бородою», хитра тварина, яка краде місяць, «кривляючись і дуючи», «як мужик, діставший голими руками вогонь для своєї люльки» [2, с. 108].

Питання про джерела образу чорта в гоголівських «Вечорах» вимагає окремого розгляду. Гоголь скористався бродячим сюжетом, який є складним продуктом міжнародного спілкування. Безперечно також і те, що на творця «Вечорів» сильно впливали українські народні легенди, вірування, а також літературні джерела. На думку П.П. Філіпповича, образ чорта в першій збірці Гоголя сходить до балади П.П. Гулака-Артемівського «Пан Твардовський», яка була дуже популярно і неодноразово передруковувалася в 1827 році [8, с. 20]. Слід наголосити на тому, що до-

слідники сьогодні подають детальну характеристику літературному процесу цього часу, проводячи паралель з ХХ століттям. Теоретичні аспекти дискурсу українських письменників означеного часу представлено у науковій розвідці Т.Шарової [9, с. 124].

В.А. Розов вбачав джерело комічного образу чорта в житійній і аскетичній літературі, відзначаючи, що «святі подвижники, віддаючись молитві та позбавленням, триумфували над усіма спокусами і хитрощами диявола», який «перетворювався в простакуватого, що грає комічну роль біса» [7, с. 19]. Переконливим видається також припущення дослідника про те, що комічний образ чорта міг з'явитися у Гоголя під впливом вертепних п'єс українського театру: «чорт малоросійського театру нешкідливого характеру і грає біля козака службову і комічну роль» [7, с. 24].

Як і в творчості інших романтиків, художній світ у творах Гоголя роздвоєний: світ дійсний, реальний, земний, денний (ярмарки, колеса, горщики, галушки, Грицько, Параски) і світ химерної фантастики, нічної, темної (русалки, чорти, відьми, чаклуни). При цьому фан-

тастика у Гоголя пов'язана з міфологією, і цей зв'язок настільки тісний, що можна говорити про її міфологізований характер. За спостереженнями Ю.В. Манна, вона має завуальований, неявний характер [6, с. 34].

Демонологічні мотиви дуже важливі в художній структурі повістей «Травнева ніч, або Утоплена», «Вечір напередодні Івана Купала», «Ніч перед Різдвом». Тут важливу роль відіграє образ відьми. У народних казках і легендах зустрічається відьма стара і молода. У гоголівських «Вечорах» також представлені різні типи цього поширеного в українській демонології персонажа.

У дослідницькій літературі справедливо зазначалося те, що в народній творчості образ русалки значно простіший. У неї довге зелене волосся і зелені очі. У зображенні письменника русалки виступають як символ краси і південної стихії, хоча з давніх часів у слов'янській міфології вони є символом небезпеки, яка переслідує людину. Стародавня легенда про русалок набуває поетичної форми під пером Гоголя і в «Страшній помсті». Воно не має тут самостій-

ного значення і тільки підсилює містичний колорит повісті. Описи русалок наближені до народних вірувань: це «нехрещені діти», які «ридають, регочуть», а також «загубили свої душі», низками вибігають з води. Вони надзвичайно привабливі: «вода лунко дзюрчить, стікаючи з довгого волосся на землю, і діва світиться крізь воду, немов крізь сорочку; уста дивно посміхаються, щоки палають, очі вимаюють душу... вона згоріла б від кохання, зацілувала б... » [2, с. 164]. Цікавими також з цього боку є думки А.Землянської та Т.Шарової, які розкривають життя людини як політ, при чому це не лише власне політ думки, а й піднесений тон розуміння тогочасної та сучасної дійсності [11].

Однак захоплений опис русалки закінчується авторським застереженням: «Біжи, хрещен людина! уста її – лід, постіль – холодна вода; вона залоскоче тебе і затагне в річку». Антитеза русалки – «нехрещені діти» і «хрещена людина» підкреслює ворожість язичницьких стихій і християнських уявлень.

Більшість образів української демонології має дохристиянське походження. Християнські і поган-

ські мотиви химерно переплітаються в художній тканині «Вечорів». Багато язичницьких образів в «Травневій ночі» і «Сорочинського ярмарку». Наприклад, в «Травневій ночі» з'являється образ світового дерева, яке у стародавніх слов'ян символізувало структуру світу, єдність трьох царств – неба, землі і пекла. Галя розповідає про те, що є «в якійсь землі, таке дерево, яке шумить вершиною в самому небі, і Бог сходить по ньому на землю вночі перед світлим святом» [2, с. 57].

Християнський світогляд – невід'ємна частина характеристики автора і його героїв. Ірреальний, нічний світ, населений чортами, відьмами, русалками та іншими персонажами давньої слов'янської міфології, оцінюється з точки зору християнської ідеології, головний його персонаж – чорт осміяний і переможений. Християнські і язичницькі мотиви і символи в «Вечорах» Гоголя різко протиставлені і разом з тим дані в синтезі як протилежні полюси, що характеризують народне світовідчуття.

Література:

1. Гоголь Н.В. Собр. соч.: [в 7 т.] / Н.В. Гоголь. – М.: Худож. лит.,

1986. – Т. 7 / [комментарий Г. Фридендера]. – 431 с.
2. Гоголь Н.В. Собрание сочинений: [в 7 т.] / Н.В. Гоголь. – М.: Худож. лит., 1984. – Т. 2. Миргород. – 319 с.
 3. Землянська А.В., Шарова Т.М. Світова література в умовах глобалізаційних процесів. – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. – 156 с.
 4. Іларіон, митрополит (Іван Огієнко). Дохристиянство українського народу. – [2-е вид.]. – К.: АТ Обереги, 1994. – 213 с.
 5. Киченко А.С. Мифопоэтические формы в фольклоре и истории русской литературы XIX века / А.С. Киченко. – Черкассы: Изд-во Черкасского университета, 2003. – 372 с.
 6. Манн Ю. Поэтика Гоголя [изд. 2-е, доп.] / Ю. Манн. – М.: Художественная литература, 1967. – 215 с.
 7. Розов В.А. Традиционные типы малорусского театра XVII – XVIII вв. и юношеские повести Н.В. Гоголя / В.А. Розов. – К., 1911. – 71 с.
 8. Филипович П. Українська стихія в творчості Гоголя / П. Филипович. – Вінніпег, 1952. – 31 с.
 9. Шарова Т.М. Теоретичні аспекти дискурсу українських письменників 20-30-х рр. XX ст.: тематичний спектр та рецептивна естетика // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія / гол. ред. К.В.Балабанов; відп. ред. серії С.В.Безчотнікова. – Вип. 10. – Маріуполь: МДУ, 2014. – 124 – 132 с.
 10. Шарова Т.М., Землянська А.В. Життя як політ: художні домінанти творчості Володимира Родіонова. – Харків: Федорко, 2017. – 196 с.

СПЕЦИФІКА ВІДОБРАЖЕННЯ ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ В ХУДОЖНІЙ БІОГРАФІЇ

Ванденко О.А.

старший викладач

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Ключові слова: документалізм, художня біографія, романтизм, інтерпретація.

Keywords: documentary, artistic biography, romanticism, interpretation.

Своєрідність художньої біографії полягає у специфіці відображення фактичного матеріалу – типі документалізму, тобто важливими є різноманітні способи передачі інформації, дійсності: зображення подій на основі лише достовірних фактів, залучення документів, цитатія історичних джерел, свідочств співвітчизників, щоденників, листів, уривків газетних статей, переказ усних розповідей, поєднання документальності та уяви, фактичний матеріал переосмислюється, трансформується письменниками з метою внесення змін. У результаті чого переосмислений документ виконує різні художні функції з метою впливати на реципієнта. Велику роль у творах відіграє документалізація художнього часу,

оскільки «документ у біографії більше ніж доказ, його перша функція – керувати уявою» [2]. Реальний історичний час у текстах фіксується датуванням і хронологією. Хоча у деяких випадках біографи не завжди називають офіційні джерела тієї чи іншої інформації, збираючи таїну нарративу. За основу письменники обирають постаті відомих людей, достовірні історичні події, що є каркасом твору (це свідчить про наявність документального начала), але подаються вони вже творчо переосмислені митцями, через їх призму, поєднані до мислом, вимислом, роздумами, коментарями авторів (мають ознаки художності).

Основні способи, за допомогою яких письменники відтворюють

минуле і які властиві для такого жанру як художня біографія, є реконструкція, транспозиція, інтерпретація реальної дійсності. Невід'ємною складовою поетики аналізованих творів є реконструкція особистості, подій. Так, наприклад, за допомогою прийому візуальної реконструкції П. Гертлінг у творі «Гельдерлін» [5] детально намагається відновити первісний вигляд будівель, вулиць часів поета, описує місцевості, якими він подорожував, спираючись на історичні джерела (малюнки, портрети, креслення). Автор також використовує прийом контрастного порівняння: він зорозово співставляє пейзаж XIX ст. з місцевістю XX ст., вказує схожі та відмінні риси, що збереглися, а що вже зникли. Внаслідок чого читач має можливість уявити конкретне місце, яке було знаковим для героя твору, в їх первісному вигляді, краще зрозуміти образ (предмет), який передається оповідачем. Способом передачі інформації в художній біографії для письменників також слугувала транспозиція – відтворення фактів. Прийом транспозиції документу в біографії реалізується авторами за допомогою елементів домислу і вимислу.

Так, наприклад, Ф. Еберсбах у романі-біографії «Кароліна» [4] наводить загальновідомий факт про перебування Кароліни Шлегель-Шеллінг разом з донькою Августою у в'язниці 1793 р. Тобто, сам факт ув'язнення залишається без змін, але автор вдається до припущення, навіть, вимислу і подає свою версію, оскільки, звісно, він не міг знати таких деталей про те, як до неї ставилися наглядачі, як її називали, що вона відчувала, як себе поводила, з ким спілкувалась жінка у той момент. Таким чином, хоча автор прямо не зазначає, що саме цей або інший епізод є вигаданим, як наприклад, П. Гертлінг [1], але, використані автором своєрідні прийоми вказують саме на авторську імпровізацію.

Письменники-біографи, використовуючи реальні факти, подають особисте трактування минулого, своєрідний, особливий, суб'єктивний погляд на зображувані події, піддають факти власному переосмисленню, намагаються передбачити розвиток тієї чи іншої ситуації, висловлюють своє ставлення до подій, наводять свої враження від повідомленого, передають свої думки, тобто власну інтер-

претацію. Завдяки втручанню автора читач звертає увагу на потрібні деталі, краще розуміє сутність певного епізоду. Тому саме оповідач нерідко бере на себе відповідальність за хід подій: він може дещо пропустити, на деяких епізодах, навпаки, зупинитися більш детально, можливо, навіть, «розтягнути» їх, переходити з одного часу в інший. Навіть наводячи реальні факти, цитуючи документи, митці слова все ж таки кардинально переглядають поданий матеріал. Тобто вони прочитують відомі факти по-новому, враховуючи набутий досвід генерацій та власне історичні зміни. Письменники інтерпретують події так, що в повідомленому вичитується ідея самих авторів, керуючи, тим самим,

міркуваннями читача і спрямовуючи його думки у тому напрямі, в якому потрібно літераторам.

Література

1. Ванденко О.А. Співвідношення історичного факту та вимислу у творі П. Гертлінґа «Гельдерлін» // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. Випуск 27. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. – С. 49–53.
2. Потніцева Т. Літературна біографія / Тетяна Потніцева [Електронний ресурс] // Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Режим доступу : <http://litmisto.org.ua/?p=17025>
3. Ebersbach V. Caroline / Volker Ebersbach. – Leipzig : Mitteldeutscher Verlag Halle, 1987. – 444 S.
4. Härtling P. Hölderlin / Peter Härtling. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 1993. – 522 S.

УПОТРЕБЛЕНИЕ ЛАТИНИЗМОВ НА ПРИМЕРЕ ФРАНЦУЗСКОГО ЮРИДИЧЕСКОГО ЯЗЫКА.

Выдышева О.Г.

Преподаватель

Национальный университет

«Одесская юридическая академия»

Ключевые слова: латинизмы, юридические термины

Keywords: Latinism, legal terms

Статья посвящена присутствию латинизмов в структуре предложения юридического французского языка.

Хотя латынь больше не является языком права, она оставила значительный след в юридическом языке современных языков как с точки зрения стиля, который, по-видимому, отражает ритм правовой латыни, так и в отношении лексики. Как отмечает Маттила, в романских языках и в английском языке лексика, которая уходит корнями в правовую латынь, в основном появляется в оригинальной форме или немного модифицирована [1, 136].

В этих языках многие слова латинского происхождения – это кальки, то есть латинские слова, используемые в качестве структурной модели для формирования новых слов в современных языках.

Французские юридические термины, такие как *législateur*, *cession*, *régime*, *constitution*, *adjudication*, *clause*, *actes* имеют латинское происхождение.

В современных текстах также содержатся латинские цитаты в виде терминов, выражений или максим. Возможно, что правовые языки также используют латынь, чтобы придать текстам риторический эффект: в этом смысле латинский язык используется как стилистический способ и как эстетическое средство для того, чтобы поразить читателя, чтобы показать культуру и профессиональную компетентность юридического класса. Законодатели, комментаторы, исполнители зако-

на вносят в свои дискурсы латинские слова и фразы. Таким образом, риторика правовой системы поддерживается и приобретает престиж.

Например, в первом анализируемом тексте:

«En conséquence, on propose d'appliquer dans ce cas un régime plus sévère prenant la forme d'une nullité absolue *ab initio*.» [2, 267]

«C'est parce que le *jus cogens* incarne des intérêts collectifs d'une nature supérieure que deux Etats ne peuvent pas y déroger par un accord dans leurs relations *inter se*.» [2, 268]

L'emploi du latinisme cherche à influencer l'interlocuteur pour qu'il se rende compte du caractère normatif, positif et contraint du droit basé sur le système du droit romain.

Используя латинизмы, юрист ищет способы повлиять на собеседника, чтобы реализовать нормативный, позитивный и ограниченный характер закона, основанный на системе римского права.

Частота и интенсивность использования латыни в юридическом языке, очевидно, варьируются от одного языка к другому. Однако, возможно, что латинские выражения, которые появляются в текстах,

часто вызывают трудности, как с точки зрения автора, так и с точки зрения человека, читающего текст. По этой причине власти и языковые специалисты в разных странах ввели ограничения на использование латыни в юридических документах. Примером этого является Циркуляр от 15 сентября 1977 года Министерства юстиции Франции, в котором рекомендуется заменить некоторые латинские термины соответствующими выражениями на французском языке:

De cuius – Défunt

Ad litem – Pour le procès

Lucrum cessans – Manque à gagner

Fraus omniacorrumpit – La fraude vicie tout, etc .

Комиссия по модернизации судебного языка призвана найти способы сделать его более ясным, более современным, более понятным и более французским [3, 6077]

Хотя латинские термины часто сохраняются в рассматриваемых текстах, всё же лучше перевести латинские фразы. Выбранный эквивалент будет являться фразой с существительным или инфинитивной фразой.

Например: *animuscancellandi* = l'intention de canceler ; *animus deti-*

nendi= l'intention de détenir (pour autrui). *Intention* étant l'équivalent choisi par le Comité de normalisation de la terminologie française de la commonlaw pour *animus*. [4, 243].

В результате решения французских судов сегодня не содержат много латинских выражений. Во втором рассмотренном тексте, на самом деле, французский суд использует латинское выражение только в одном случае. Это выражение «*in solidum*» : «... attendu que la société Nomadic fait grief à l'arrêt de l'avoir condamnée *in solidum* avec la société System Log à payer à la société P3C Cobexpress une certaine somme à titre de dommages-intérêts...» [5, 493]

Заключение.

Le droit romain, la base du droit contemporain, a influencé la présence des latinismes dans le langage juridique. Les termes et les expressions latins étaient perçus comme un moyen donnant plus de poids au style et aux arguments juridiques pendant une très longue période. Mais la tendance d'aujourd'hui est de supprimer les ex-

pressions latines de la langue du droit.

Римское право, основа современного права, повлияло на присутствие латинизмов в юридическом языке. Латинские термины и выражения считались средством, придающим больший вес стилю и юридическим аргументам в течение очень долгого времени. Но сегодняшняя тенденция состоит в том, чтобы удалить латинские выражения из юридического языка.

Список литературы:

1. Mattila, Heikki E. S. Comparative Legal Linguistics, Hampshire, Ashgate, 2006-p.136.
2. Voeffray E. *Lactio popularis* au regard du droit des traités, Genève, 2004-p.267-268.
3. Circulaire du 15 septembre 1977 relative au vocabulaire judiciaire. JORF du 24 septembre 1977, numéro complémentaire, p.6077.
4. Juridictionnaire, recueil des difficultés et des ressources du français juridique. Faculté de droit Université de Moncton [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.ctj.ca/documents/juridictionnaire.pdf>
5. L'arrêt de Cour de cassation, civile, Chambre commerciale [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://www.actualitesdudroit.fr/documents/fr/jp/jc/civil/com/2012/12/11/11_25493

СЕМАНТИЧНІ ОЗНАКИ НОМІНАТИВНОГО ПОЛЯ КОНЦЕПТУ *ДОЛЯ*

Яковлева Я.В.

студентка 4 курсу Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

*У статті розглядаються семантичні ознаки номінативного поля концепту *доля*. Наголошується на різноманітних дослідженнях провідних вчених-дослідників у напрямку розкриття концепту, визначається поняттєвий складник лексеми *доля* в сучасній українській мові.*

Ключові слова: лексема, концепт, семантичні ознаки, номінативне поле.

Keywords: token, concept, semantic signs, nominative field.

Концепт *доля* – універсальний концепт. Він є одним з тих концептів, що формують концептуальну картину світу і постають упорядкованою сукупністю загальнолюдських і культурно-специфічних смислів, які відображають *долю* як певну понятійну, соціальну й культурну реалію. Розглядати особливості концептів можна за допомогою використання електронних засобів навчального призначення, які можна впроваджувати у вищій школі [7].

Щоб визначити поняттєвий складник лексеми *доля* в сучасній

українській мові, звернемося до кількох словників. За даними «Етимологічного словника» за ред. О.С. Мельничука, лексема *доля* означає: *доля*, «частина, талан», *долька* «(анат.) мигдалик, [ділянка поля]», *дольник* «вид тонічного вірша» [2, с. 107].

У «Великому глумачному словнику сучасної української мови» за ред. В. Т. Бусела подано таке визначення лексеми *доля*:

ДОЛЯ 1, і, жін.

1. Хід подій, збіг обставин, напрям життєвого шляху, що ніби не

залежать від бажання, волі людини. *Моя солдатська доля почалася далеко-далеко від рідних країв* (Павло Загребельний, Європа Захід, 1961); Прокіп Савич одним з перших порушив звичаї свого містечка і пішов шукати долі не на морі, а в степах, на суходолі (Любомир Дмитерко, Наречена, 1959). ♦ **Випадати (випасти) на долю; Зв'язувати (зв'язати) свою долю.**

2. Стан, у якому перебуває або перебуватиме що-небудь; майбутнє чогось. *Згадає я собі, що Ви обіцяли Написати до мене про долю комедії Єремїєва «Шляхта»* (Михайло Коцюбинський, III, 1956).

ДОЛЯ 2, і, жін.

1. рідко. Частина чого-небудь. *Маленька зірочка горіла в небі, пливла над селом, на якусь долю секунди притухаючи, щоб потім спалахнуть з новою силою* (Василь Кучер, Трудна любов, 1960); *Праці в школі хоч небагато було на мою долю, — була вона не цікава, а тяжка* (Степан Васильченко, IV, 1960).

2. Частина розміру музичного такту. **Сильна доля** – частина розміру музичного такту, на яку припадає наголос. *Такт — це відрізок музичного твору, що починається з*

сильної долі (Колесса, Основи техніки диригування. 1960).

3. У старій російській системі мір – одиниця маси (ваги), що дорівнює 44,435 мг. [1, с. 360].

Наші уявлення про *долю* та його концептосферу в українській мові доповнюються інформацією «Словника синонімів української мови» за редакцією А. А. Бурячка: **ДОЛЯ: талан, фортуна, щастя**, кн. *фатум, планида* [4, с. 99]. Слід наголосити на тому, що компетентність студента-філолога формується навіть тоді, коли він намагається розтлумачити певні поняття, словосполучення, надавши словам семантичного значення [6, с. 75].

У «Словнику епітетів української мови» С. П. Бирик подано такі художні визначення лексеми *краса*:

«ДОЛЯ. Стихійний, не залежний від волі людини хід подій; талан. Про неспокійну, непотійну, неминучу долю.

Бурхлива, всесильна, героїчна, єдина, загадкова, заплутана, легковажна, мінлива, невідома, незапобіглива, незвичайна, неминуча, неосяжна, непевна, сліпа, суджена, схована, таємнича, фатальна, химерна.

Може, вона і є та сама, його [Тараса] єдина, суджена, його щаслива

нешасна доля (В. Шевчук). Прощались поспіхом, тамуючи тугу, відходили швидко, ніби навздогін за своєю незвичайною долею (О. Довженко). О, збережи мені мою сорочку, / непевна доле... (Ірина Калинець). Задумалися, бо обидва любили князя, бажали йому добра. Йому й своїй землі. Бо знали, що для князя і землі нероздільна доля (Б. Лепкий).

Про щасливу, велику долю.

Багата, благодатна, блискуча, велика, висока, горда, грошова, дивна, дивовижна, добра, доброзичлива, довгождана, прекрасна, прихильна, світла, свята, славна, тихенька, хороша, чудова, щаслива, яскрава.

А найкраще тому, кому доля багата не захоче нічого дати – ані глузду, ні сорому – нічогісінько (В. Симоненко). І всім Троянцям добру долю, мов по звіздам, все віщував (І. Котляревський). А тим часом цілує мати [мати] тебе та бажає красної долі (М. Коцюбинський).

Про нещасливу, тяжку долю.

Безглузда, безжалісна, безрадісна, гірка, глузлива, гнітюча, драматична, жаліслива, жахлива, жорстока, заздрісна, згубна, зла, зловіс-

на, знівечена, клята, лиха, незavidна, немилосердна, неслухняна, несправедлива, нещаслива, нещасна, образлива, підступна, понура, сирітська, скалічена, собача (розм.), страхітлива, страшна, сувора, сумна, трагікомічна, трагічна, тривожна, тяжка, убога, хижа, щербата та ін.»

Сьогодні існує безліч образів сучасності, які можна розглядати з різної точки зору [8, с. 28]. Відповідно і концепт доля трактується сьогодні багатозначно. В українській народній творчості концепту доля теж приділялося багато уваги. Наш народ склав прислів'я, приказки, які уособлюють мудрість багатьох поколінь: У народній творчості є дуже багато прислів'їв та приказок, що означають певне розуміння того чи іншого асоціативного поняття:

Від долі не втечеш.

Дитинка спить, а доля її росте.

Доля – не собака: палицею не відіб'єшся.

Погладила доля мене, тільки проти шерсті [5, с. 202].

Отже, аналіз словникових статей дав змогу встановити семантичну структуру лексеми доля, що має основне лексичне значення

«хід подій, збіг обставин, напрям життєвого шляху, що ніби не залежать від бажання, волі людини». Концепт *доля* – один з найяскравіших концептів українського культурного ареалу, що віддзеркалює ментальність українського народу. Внутрішня форма цієї лексичної одиниці розкриває уявлення українців про існування вищої сили, яка наділяє кожну людину щасливим (*щаслива доля*) або нещасливим життям (*лиха доля, гірка доля, щербата доля*). Саме вона за принципом випадковості визначає головний вектор життєвого шляху людини, не зважаючи на його власні прагнення і бажання: *випадати, перепадати, діставатися на долю; доля занесла, привела, судила; доля обділила, підставила ногу, обернулася іншим боком, увірвала нитку; зв'язувати, випробувати, попитати долю; доля спокушає* тощо.

Про переважно позитивну категоризацію концепту *доля* українською колективною свідомістю свідчать словотвірні деривати з похідною основою *дол-* (*долати, подолати*), а також фразеологічні єдності, у яких *доля* виступає персоналіфікованою сутністю, утворюючи антропоморфні метафори: *доля*

зглянеться, доля маслом губи масить, доля послужить, доля усмінеться тощо. Концепт *доля* визначає специфіку вітчизняної афористичної площини. Саме вона постає ціннісно-смісловим феноменом духовної культури, що формує концептосферу мови.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і головний ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
2. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Редкол. О.С. Мельничук (гол. ред.) та ін. – К. : Наук. думка, 1982-1989. – Т. 1 – 3.
3. Словник епітетів української мови / С.П. Бирик, С.Я. Єрмоленко, Л.О. Пустовіт; за ред. Л.О. Пустовіт. – К. : Довіра, 1998. – 431 с.
4. Словник синонімів української мови: у 2 т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головащук та ін. – К. : Наук. думка, 1999-2000. – Т. 1. : А-Н. – 1999. – 1040 с.; Т. 2 : О-Я. – 2000. – 960 с.
5. Українські прислів'я, приказки та порівняння з літературних пам'яток [упоряд. М.М. Пазяк]. – К. : Наук. Думка, 2001. – 392 с.
6. Шарова Т. Формування комунікативно-діалогічної компетентності студентів-філологів / Т. Шарова, С. Шаров, О. Бородихіна //Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». – Вип. 29. – Т.1. – 2017. – С. 74-76.

7. Шарова Т.М. Використання електронного засобу навчального призначення під час викладання історії української літератури / Т.М. Шарова, С.В. Шаров // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. Випуск 39. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2015. – С. 290 – 296.
8. Шарова Т.М. Образи сучасності та відображення дійсності у творах Ю. Андруховича / Т.М. Шарова, В.В. Таран // Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej “Filologia, socjologia i kulturoznawstwo Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki” (30.03.2017 - 31.03.2017) – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017. – С. 28 – 30.

ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ В ЛЕКСИКЕ СУДЕБНОЙ РЕЧИ

Кодиржон Муйдинов,

старший преподаватель кафедры языков и культуры речи ТГПУ имени Низами

Аннотация

Суд нотиклигида қўлланилаётган фразеологизмларда фразеологик маъно етакчилик қилиб, уларда эмоционал-экспрессивлик, услубий бўёқ сезарлар-сезилмас даражада мавжуд бўлади. Умумнутққа хос фразеологизмларда фразеологик маъно билан биргаликда эмоционал-экспрессивлик, услубий бўёқ ҳам асосий ўринда туради.

Фразеологизмы, применяемые в лексике судебной речи, носят со-держательный характер, однако в них эмоционально-экспрессивная насыщенность проявляется не пол-ной мере. Обычно во фразеологиз-мах наряду с фразеологическим значением важную роль играет их эмоционально-экспрессивная и стилистическая окраска.

В настоящее время, когда дела-ются решительные практические шаги, стремящиеся к созданию демократически-правового госу-дарства и гражданского общества, в тот миг, когда осуществляются меры по обеспечению прав и сво-бод человека, достижения верхов-венства закона, введения последо-вательной, целостной системы го-сударственного управления, осу-

ществления судебной-правовых реформ, воспитание граждан с правовой точки зрения является одной из жизненно необходимых проблем. Об этом подчеркивается в Обращении Президента Респу-блики Узбекистан Ш.М. Мирзиёева к Олий Мажлису: «... мы должны организовать академию юстиции Республики Узбекистан, которая будет служить подготовке квали-фицированных судей, способных вести деятельность на высоком профессиональном уровне»¹. Крас-норечие в судебном процессе так-же имеет важное значение в осу-ществлении этой почетной мис-сии.

Судебное красноречие выделяет-

¹ Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. –Т: 25.12.17

ся среди таких видов искусства речи, как социально-политическое, академическое, бытовое и религиозное красноречие тем, что имеет особое значение в данных сферах. Потому что красноречие суда проявляется в связи с судебным процессом, с «битвой мыслей». Кроме того, в процессе суда участвуют стороны, участвующие в урегулировании дела, их ответственные лица: судьи, народные (общественные) консультанты, сотрудники прокуратуры и внутренних дел, адвокаты, свидетели, а также обвиняемые. Каждый из них, опираясь на закон, может выступать в суде в интересах обвиняемых. Речь в этом процессе дается в научной литературе под общим понятием **судебной речи**².

«Фразеологизм — это лингвистическая единица в виде сложного слова или фразы, которая означает один смысл. Выражением единого смысла он похож на слово, но отличается от него семантически постоянным выражением отношения субъекта к объекту. Например, хоть и фразеологизм «*қўй оғзидан чўп олмаган*» (в значении *мухи не обидит*) имеет одинаковое значе-

ние со словом «спокойный/тихий», фразеологизм отличается от него образным выражением. В общем, в значении фразеологизмов, безусловно, существует прагматичная сема». Фразеологизмы – одна из лингвистических единиц лексикона судебной речи, имеющей образное выражение. В судебном заседании, в частности, в речи адвокатов встречались следующие фразеологизмы: В этом случае естественно, что все они сговорившись, пытаются *облить грязью* и облегчить состояние подсудимого Т. Идейбека³. ...Было отмечено, что все комнаты в гостинице О. Абдушукуровой и все в комнате были обследованы и не имели никакого отношения к преступлению⁴. Хотя А. Ибрагимов⁵... знал, что У. Исаев был одним из других языков, об этом никуда не обращался. Заместитель главы ТПВ изложил о том, что у него была цель как можно скорее уладить все дела, отдав деньги, если бы он встречался в тот день с У. Исаевым⁶. Поскольку в этой статье

³ Ўзбекистон адвокатларининг химоя нутқлари. Тошкент. "Адолат" 2006 йил, 90-бет

⁴ Ўзбекистон адвокатларининг химоя нутқлари. Тошкент. "Адолат" 2006 йил, 74-б.

⁵ Ўзбекистон адвокатларининг химоя нутқлари. Тошкент. "Адолат" 2006 йил 118-б.

⁶ Ўзбекистон адвокатларининг химоя нутқлари. Тошкент. "Адолат" 2006 йил 118-б.

² Каранг. С.Каримов, Х.Маматов, И.Бўриев. Юристинг нутқ маданияти. Тошкент – 2004, 129-бет.

предусматривается наказание за лишение жизни человека, каждое обстоятельство должно быть взвешено на чашах весов справедливости⁷.

Конечно, существуют объективные причины использования в судебной речи фразеологизмов в приведённых предложениях. Их включили в число окказиональных юридических судебных терминов. Известно, что в строении фразеологизмов, как и в строении слов можно увидеть два процесса, то есть фразеологический смысл и фразеологическую окраску. В некоторых фразеологизмах стилистическая окраска проявляется в меньшей степени, а фразеологический смысл проявлен больше.

Можно увидеть то, что фразеологический смысл и стилистическая окраска присущи судебной речи, а также существует разница этих фразеологизмов от фразеологизмов, которые широко используются в разговорной и художественной речи. Это различие в том, что во фразеологизмах, использующихся в судебной речи, большую роль играет фразеологический

смысл, в них можно и не заметить эмоционально-экспрессивную, стилистическую окраску. Во фразеологизмах, относящихся к всеобщей речи, наряду с фразеологическим смыслом основное место занимает и эмоционально-экспрессивная, стилистическая окраска. Если даже в некоторых фразеологизмах используется эмоционально-экспрессивная, стилистическая окраска, но эта окраска в судебной речи незаметна. Например, во фразеологизме «фалончинингайбинибировакўйишибти» (в значении: *повесить на кого-то чью-либо вину*), используемом в разговорном стиле, «айбини бўйнига кўймоқ» (в значении: *повесить вину на кого-то*) несет эмоционально-экспрессивное значение во фразеологизме. При использовании этого фразеологизма в судебной речи стилистическая окраска не очень заметна. Психологическое воздействие на М. Ортикова, незаконное его обвинение ... хранилось⁸.

Из этого видно, что всестороннее исследование судебной речи важно не только для правоведов, но

⁷ Ўзбекистон адвокатларининг химоя нутклари. Тошкент. "Адолат" 2006 йил, 85-б.

⁸ Ўзбекистон адвокатларининг химоя нутклари. Тошкент. "Адолат" 2006 йил, 94-б.

и для языковедов. Поэтому в данной статье мы рассмотрели одну её проблему – следует обратить внимание на изучение судебной речи, как системы. Исследование и научно-теоретическое изучение природы, свойств, смысловых групп, семантических отношений между данными лексическими единицами является требованием времени.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. –Т: 25.12.17
2. С.Каримов,Х.Маматов, И.Бўриев. Юристнинг нутқ маданияти. Тошкент 2004.
3. Миртожиев М. Ҳозирги ўзбек адабий тили. Тошкент
4. Ўзбекистон адвокатларининг химоя нутқлари.Тошкент.”Адолат” 2006.
5. Турсунов У., Мухторов Ж., Раҳматуллаев Ш. Ҳозирги ўзбек адабий тили.-Тошкент: Ўзбекистон.1992.
6. Арипова А. Нотиклик ва унинг лисоний-услубий воситалари.Тошкент, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети, 2007.
7. Маҳмудов Н. Ўқитувчи нутқ маданияти.Тошкент, “Алишер Навоий номидаги ”Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2007.
8. Нусратилла Жумаҳўжа. Қонун тили мезонлари. Тошкент, “Муҳаррир” нашриёти, 2010.
9. Мирҳамидов М, Норпўлатов Н, Ҳасанов С. Юристнинг нутқ маданияти. Тошкент, 2005.
10. Назаров.К, Усмонов С, Тоҳиров Қ, Юристнинг нутқ маданияти. Тошкент, 2003.

ENGLISH TEACHERS – CHANGE AGENTS

В.С. Скірта

викладач кафедри соціально- гуманітарної освіти

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

The article deals with the preparation teachers of English for their work in primary classrooms. As new programs appeared many events were organized for teachers of English who are going to teach Young Learners in 2018-2019. The paper aims to demonstrate how we prepare teachers of English in Ukraine with the help of agents of changes to work with young learners.

Key words: teachers of English, change agents, the project of British Council, new Ukrainian school standards, young learners, effective language teaching.

The problem is that methodology of teaching English in the primary classrooms differs from that one in the secondary. In Ukraine were adopted new programs this year. Of course, teachers need different types of help to implement the demands of the programs into practice. We realize that it is our task, I mean the In-service teachers training institutes, to organize seminars, trainings and any types of help to the teachers of English.

The aim of the article is to show how do we prepare teachers of English in Ukraine to work with young learners, what events were organized for teachers of English who are going to teach Young Learners in 2018-2019.

The main aim of modern educa-

tion is to create conditions for personal development and creative self-realization of every applicant of education, to prepare students for life and professional development in modern society.

The new Ukrainian school needs a new type of teacher who possesses professional skills and professional culture, is able objectively comprehend the phenomena and facts of the educational process, critically evaluate and creatively transform pedagogical reality. The specialist must be able to adapt quickly and effectively to new conditions, strive for self-development and self-improvement.

A new school requires a teacher who can become the agent of change.

The reform provides a number of incentives for personal and professional growth. A modern school is designed to discover and develop the abilities, talents and opportunities of each child, based on a partnership between teacher, student and parents.

Today, the teacher faces the challenge of creating opportunities for the pupil to develop his intelligence and creative qualities, because only the creative and intellectual personality is able to offer new technologies, directions for development, and find ways out of difficult situations.

The project, which brings positive changes in the teaching of English in Ukraine, is implemented together with the British Council in partnership with Cambridge University Press and Cambridge English Language Assessment with the support of the Ministry of Education and Science of Ukraine in several stages. Teacher training includes face-to-face training and online interaction.

During the first stage, the selected teachers were trained to pilot the materials. The trainings were devoted to the communicative approach of teaching English to primary school students and included aspects of the competence approach, namely, stu-

dents' understanding, lesson planning, lesson organization, learning resources, teaching methods and techniques.

The second stage is the completion of an online course on communicative English language teaching at elementary school. The course will be delivered by two departments of the Cambridge University: Cambridge University Press and Cambridge English Language Assessment.

All the teachers who will teach English in the first grades in the 2018-2019 school year must complete face-to-face training and online interaction by the end of 2018.

The program of English teachers preparation was designed by the British Council with the support of the Ministry of Education and Science of Ukraine. The program offers a personal-oriented approach to the education of teachers, training through reflection, the use of communicative tasks according to their own experience.

The aim of the program is to increase the methodological and practical levels of professional competence of English teachers who will teach first-grade students in the 2018-2019 academic year. Teachers task is

the implementation of the objectives of the State Primary Education Standard in accordance with the main directions of the state policy in the field of education, requests of civil society, educational institutions.

The goal of the program is to contribute to the professional development of English teachers through the reflection of their own professional activities, as well as through self-evaluation and cooperation with their colleagues and overcome stereotypes about the role of the teacher in the educational process as a retranslator of information and to promote their awareness of their role as the organizer of the educational process that pay special attention to learning outcomes.

After fulfilling the demands of the program the teachers of English will:

- realize the role of the teacher as a facilitator of the educational process;
- identify new approaches to the selection of content and organization of the learning process;
- understand the essence of the developmental, activity-oriented direction of the learning process;
- be able to apply effective pedagogical technologies in a communicative context;

- promote the development of intellectual activity and skills of students in the 21st century;
- be able to select educational and didactic materials in accordance with the communicative situation and effectively use them during training.

The content of the program includes such components as “Understanding how primary learn”, where we find out how and why children learn, child development and language learning, a learner-centered approach. When we take the second module “Understanding 21st century skills”, we speak about 21st century skills: what they are, critical thinking and problem solving, collaboration and communication, leadership and personal development, creativity and imagination, citizenship, digital literacy. The next module “Developing Thinking skills in the young learners’ classroom” contains such materials as: cognitive skills, activity types to develop thinking skills and language. In the module “Understanding lesson planning and learning outcomes” we suppose to speak about learning outcomes, domains of learning and thinking skills, writing learning outcomes for a particular context. In the com-

ponent “Understanding grammar for primary”, of course is the topic about grammar, how to teach grammar, how children learn their own language, approaches to grammar. In the module “Understanding vocabulary for primary”, we are going to speak about ways of making vocabulary memorable, vocabulary games. The next module is about advantages of using games, songs, rhymes and chants for primary. We cannot teach primary without playing. The importance of giving instructions is in the module “Understanding language use, instructions and classroom interaction”, and besides there are such topics as classroom relationships, monitoring and feedback, creating a positive learning environment. A new for Ukrainian teachers and a very important module is the next one “Understanding approaches to inclusive learning”. Here we reveal such topics as learning centred classrooms a learning centred teacher, diverse ways of learning, including all learners.

Another thing to be noted is the course book. Our teachers are lucky to choose the course book they like. Nine authors proposed their books and it was teachers and parents decision which one to take. In this con-

nection we want to mention that all of them designed for young learners and is sure to thrill and delight children. The aim is to make learning and teaching English as fun and as easy as possible. Students acquire the English language naturally the same way that native speakers do – by listening and speaking first, before they learn to read and write. The most popular is “Smart Junior”. It is a primary course that follows the modular approach and the requirements of the Common European Framework of Reference.

Course features are:

- well-balanced modules
- units with songs, stories, factual texts
- a variety of activities (listening, speaking, games, short writing activities with grammar practice and hands-on activities)
- revision units
- comic-strip stories
- smart world (with cross-cultural information)
- board games
- hand writing activities
- self-evaluation sections
- alphabet and phonic activities
- a digital vocabulary list

Carefully designed courses offer teachers the right material to introduce

learners to the fascinating journey of language learning. With beautiful illustrations, stimulating stories and systematic revision of linguistic items, learners take their first steps into the world of English language learning with confidence and pleasure.

I am sure that out teachers
wake to start each day,
and pray for students to come
their way,

students who always want to know
more,
and smile when entering the class-
room door.

Bibliography

1. Britishcouncil.org.ua
2. Puchta, H. 2015 Developing Skills in the Young Learners' Classroom available from <http://www.cambridge.org/elt/blog/2015/04/07/developing-applying-thinking-skills/>
3. www.teachingenglish.org.uk

INNOVATIONS IN THE METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Muhammedov Aziz

Jizzakh State Pedagogical Institute Jizzakh, Uzbekistan

***Summary:** At first, the new methods were rejected, but now they again occupy the leading positions along with the traditional grammatical-transfer method. Most teachers of modern universities prefer these methods, and often they are used in a complex. Direct method in higher education institutions is extremely rare, in part this is due to the lack of real native speakers among teachers, and partly to the fact that the level of preparation of students after teaching is too low.*

***Аннотация:** Сначала новые методы были отклонены, но теперь они снова занимают ведущие позиции наряду с традиционным методом грамматической передачи. Большинство преподавателей современных университетов предпочитают эти методы, и часто они используются в комплексе. Прямой метод в высших учебных заведениях крайне редок, отчасти это связано с отсутствием реальных носителей языка среди учителей, а отчасти и тем, что уровень подготовки студентов.*

Keywords: direct method, grammar-transfer, audiovisual, audiolingual, communicative

There are many methods for studying a foreign language in higher education. Each of the methods has certain features, some are more popular and in demand, some are smaller. This article will discuss the basic techniques for students to learn English.

In the modern world, English is very popular, moreover, this language is the language of international communication, it is known all over the

world. To date, there are a lot of methods for teaching English. In addition, new ones are regularly developed, so that now every teacher can choose the optimal method of work for himself.

Currently, on teaching a foreign language in higher education institutions, classical methods are most often used.

Such as:

1. Direct method.

2. Grammar-transfer method of teaching.

3. Audiovisual and audiolingival methods.

4. Communicative method.

In this article, we will look at each of these techniques in more detail.

Direct method

The essence of this technique is that the teacher pays more attention to the study of the directly spoken language, which is used in everyday life. The developers of this method believed that the language of the mediator, that is, the language in which the teaching is conducted, hinders the learning of a foreign language. Thus, students are artificially introduced into the world of the language they study.

All activities are conducted in English, the teacher should also give explanations and new topics in English. Only English language literature is used.

When teaching English by such a method, the role of the teacher in the successful mastering of knowledge by students is key. That is, his speech must be absolutely clear and correct, the pronunciation should be ideal, since the trainees will constantly repeat exactly for the teacher. Ideal for a direct method of teaching

will be to make the teacher an English speaker.

Grammar-transfer method

Grammar-transfer method is the main one in the modern education system. This is a classic method that has been used for more than a decade. This prevalence is also due to the fact that most of the teachers themselves were trained with this method.

The goal of the grammar-translation method is to learn to read and translate with the help of grammatical rules.

The disadvantages of this method can be attributed to the fact that the lexical part is given insufficient attention. The study of vocabulary is reduced to the mechanical memorization of words. Reading and translation is done in strict form. In addition, the texts offered for reading usually refer to complex fiction, therefore, the student studies only the literary language. Once in the language environment, it will be very difficult for him to understand others even with a good knowledge of the literary language.

Audiovisual and audiolingival methods

The essence of both methods is to transmit the language through

clear structures, memorization is done using audio and video recordings.

Audiovisual method of teaching implies the illustration of speech with appropriate pictures, that is, students are shown video clips, feature films and documentaries in English. In this case, the trainees simultaneously work with two channels of perception – visual and auditory, resulting in associations in the head of students, which allows you to better remember the language. The aim of the methods is to master the living, spoken language.

Both methods are built on induction – training passes from a rule to an example. Given all of the above, it can be noted that for university students who do not specialize in language learning, audiolingual and audiovisual methods are only suitable if they are used in conjunction with other training programs.

Communicative method

Currently, more and more teachers are turning to the communicative method of learning English. The object of this method is speech itself,

that is, this technique first of all teaches us to communicate.

Communicative method implies a great activity of students. The teacher's task in this case will involve all those present in the audience in the conversation. For better memorization and use of the language, all channels of perception must be loaded.

The essence of the communicative method is to create real communication situations. When recreating the dialogue, the student has the opportunity to apply all the knowledge gained in practice. A very important advantage of the communicative method is that it has a huge variety of exercises: role games, dialogues, and simulation of real communication are used here.

All this together allows you to diversify the general education program and interest students.

Bibliography

1. Gromova OA Audio-visual method and practice of its application. M., 1977.
2. The main directions in the teaching of foreign languages in the XX century. Ed. M.V. Rakhmanov. M., 1972.
3. Palmer G. Oral method of teaching foreign languages. M., 1960.
4. Sheles D. Communicative skills in teaching modern languages. Council of Europe Press, 1995.

ARTISTIC FEATURES OF THE SONGS PERFORMED IN THE CEREMONY “INVITING THE BRIDE TO SIT” OF TAJIKS OF KASHKADARYA VALLEY

Akmal Shernazarov,

teacher of Samarkand State University.
Uzbekistan.

***Abstract:** In the wedding parties of the Tajiks of Kashkadarya valley the ceremony “Inviting the bride to sit” is of great importance, there songs, praising the bride and bridegroom are performed. The given articles is devoted to studying the performance style, meaning content, characteristic features and artistic features of these songs.*

Key words: Ceremony of “Inviting the bride to sit”, wedding party, folk songs, bridegroom, bride, folklore if Tajiks of Kashkadarya, seeng the face.

ХУДОЖЕСТВЕННОСТЬ НАРОДНЫХ ПЕСЕН, СВЯЗАННЫХ С ЦЕРЕМОНИЕЙ «ПРИГЛАСИТЬ НЕВЕСТУ ПРИСЕСТЬ» ТАДЖИКОВ КАШКАДАРЬИ

Одним из своеобразных этапов свадебных торжеств Кашкадарьинских таджиков является церемония, называемая «пригласить невесту присесть». Она сформировалась как определенная церемония и выражает эстетическую чувственность через народные песни. Эта церемония называется «посадить невесту» только на диалекте Кашкадарьинских таджиков. Эта церемония, которая также называется «Руйбинон» – «Увидеть лицо невесты», на ней исполняются песнопения «Келинсалом» – «Приветствие невесты», выражаются поздравле-

ния и пожелания в адрес молодоженов, которые вступили в новую жизнь, особенно в адрес невесты, которая вошла в новую семью и делает первые самостоятельные шаги. Исполняется ряд песен, восхваляющих жениха и невесту.

Фольклорист Ф.Зехниева обращает особое внимание на песни церемонии «пригласить невесту присесть». Ученый утверждает, что в таких песнях господствует свойство отправления поздравлений. Также, на основе своих наблюдений она утверждает, что в песнях данного мероприятия описание

внешности невесты и создание ее портрета является центром внимания исполнителя. [1,114].

Основное внимание в песнях церемонии «пригласить невесту сесть» направлено на то, чтобы уговорить невесту присесть. Исходя из этого строчки в них связываются друг с другом обращениями и восклицаниями типа «Хушомадед, келинбиби» – «Добро пожаловать, невестушка» или «Шинед, келин» – «Садитесь, невестушка».

Песнопения церемонии «Келин-шинони» так широко распространены, что трудно определить, которая из них имеет основной текст, а какая является вариантом. Существующие варианты отличаются друг от друга или количеством строк, или иногда припевом, или стилем исполнения.

Песни церемонии «пригласить невесту присесть» пронизаны настроением радости и веселья. В них для того, чтобы уговорить невесту присесть обещают дать различные вещи: сладости, одежду, украшения. Например:

*Наш жених как чаша со сливками,
Наша невеста светла, как сливки,
Садитесь, невестушка, добро
пожаловать!*

*Под навесом айвовое дерево,
Наша невестушка – мамина радость,*

*Садитесь, невестушка, добро
пожаловать!*

Эти песнопения, кроме того, что призывали невесту присесть, поздравляли и приветствовали невесту. Под супой есть айвовое дерево, наша невеста – мамина радость. Присядьте, невестушка! Добро пожаловать! Здесь эпитеты типа «чаша сливок, сливки, свет очей, радость жизни» использованы для восхваления невесты. Но нельзя отрицать изменение таких эпитетов и сопоставлений:

*Невеста, живущая в счастливое
время,*

*Когда войдет в открытые двери,
Всегда заслуживает уважение и
почет,*

*Вдали от родственников и близких,
Отца и матери и братьев,
Плоды граната едины,
И наша невеста едина,
Приди и присядь в комнате,
Мы с невестушкой подружимся
И не будем чужими друг другу,
Сегодня день твоей свадьбы,
Мой брат – это твой муж
Ты словно лунолика...[5].*

После исполнения этой песни

исполняются песнопения «Добро пожаловать». Р.Кадыров давая информацию об этом, утверждает что одна из пожилых женщин входит в комнату, держа в руках свечу и зеркало.

Как говорят пожилые женщины, в древние времена такие песнопения были длинными и исполнялись долгое время. На сегодняшний день они исполняются очень коротко:

Солнышко ясное, добро пожаловать,

Предводительница красавиц, добро пожаловать!

И солнце и луна жаждали увидеть вас!

Милая невестушка, добро пожаловать! [2,114].

В общем, песни церемоний «Пригласить невесту присесть» и «Приветствие невесты» имеют аналогичные цели и задачи. Поэтому они исполняются один за другим.

Данные песни от начала до конца состоят из восхвалений и приветствий. В них описываются красота и грация невесты, ее ум и разум, стройность и стать различными эпитетами. Ее даже сравнивают с пэри и райскими гуриями. Она описывается как стройная нежная

фея райских садов.

Приветствие «Добро пожаловать» – «Хуш омадед» в таких песнях звучит как заключение. Если песня продолжается, то растет и восхваление девушки. Но в значении таких песен как бы широко не использовалось восхваление, тема любви все равно стоит в центральном месте.

Среди песен церемонии «Келиншинони» есть еще одна песня, которая исполняется тогда, когда невеста не соглашается сесть и ее не удается уговорить. В изучении таджикского и узбекского фольклора мы до сих пор не встречали никакой информации об этой песне. Данная песня записана пока только на свадебных мероприятиях таджиков Кашкадарьи. Она начинается со словами «Эй Хамзамуту Зайнаб, номи худо муборак» – то есть, является восхвалением имени Бога.

По информации, данной Худжа-назаровой Мухаррам, когда невеста не садится, на процессе этой церемонии исполняется песнопение «Жойгахандозон» – «стелить постель новобрачным» и это встречается в кишлаке Дехнав Китабского района.

Р.Кадиров не приводит никакой информации об исполнении песен, отражающих процесс приготовления постели для жениха и невесты после проведения церемоний «приветствие невесты», «увидеть лицо невесты» во всех кишлаках Кашкадарьи, где проживают таджики.

Р.Раджабий записал некоторую информацию от Майсары Нурулхак из кишлака Гелон. От лица Майсары Нурулхак там говорится так: «Затем мы – две старушки встаем на постель, кружимся вокруг постеленной постели. Затем произносим добрые слова в честь жениха» [4,119]. После этого приводятся примеры из народных песен, выражающие данное событие.

Поздравляем с золотошвейными подушками под головой,

Поздравляем с хной на руках и ногах жениха,

Да будет благословенно имя божье!

Девушка посреди комнаты, в волосах гребень,

Жених посреди комнаты, благословенно это чувство стыдливости.

Да будет благословенно имя божье!

Эй, вы, царь – жених, поздравляем со свадьбой!

Эй вы, стройный красавец, по-здравиам со статью!

Да будет благословенно имя божье! [5].

Как видно, в данной песне восхваляется постель новобрачных, парчовые подушки, приготовленные для них. Также, как и в песнопениях приветствия и поздравления, здесь также выражены восхваления жениха и невесты и чувства радости и веселья участников свадьбы. Здесь жениха с уважением называют «шах» – «царь», восхваляя его стройный стан, то стыдливость невесты и ее покрасневшее лицо сравнивается с красным цветом хны. Хна, которая стала символом религиозных праздников – Хайит, является знаком семейного счастья.

Песни церемонии «пригласить невесту присесть» имеют своеобразные особенности по форме. В них каждый куплет состоит из трех строк. После третьей строки повторяется припев. В конце строк слово «муборак» – «поздравляем» образует рифму, тем самым формируя стих. Посредством таких особенностей песни данной церемонии еще раз доказывают свою самобытность.

Использованная литература:

1. Зехниева Ф. Песни мероприятий таджиков. – Душанбе:Дониш, 1978.- стр. 114.
2. Кадилов Р. Фольклор дореволюционных церемоний таджиков Кашкадарьинской долины. – Душанбе, 1963, стр.114.
3. Кадилов Р., Ахмадов Р. Фольклор таджиков Кашкадарьинской долины. – Душанбе:Амри илм, 2000.
4. Раджабий Р. Некоторые примеры из фольклора Шахрисабза и Китаба. – Душанбе. 2001. – стр.119
5. Записи, сделанные со слов Мухаррам Худжаназар, родившейся в 1931 году в кишлаке Дехнав Китабского района Кашкадарьинской области.

ENGLISH BORROWINGS IN THE KARAKALPAK VOCABULARY

Orazgalieva Ayjamal Maratovna,
NSPI

***Annotation:** The article deals with the loanwords in Karakalpak borrowed from English and their reasons of borrowing, process of meaning changes.*

National Mass Media is charged that with a glance of interests of children and youth, it prepare for the broadcast on TV programs about regular shows of science, history and culture of the other nations, and about the modern technology and mostly Internet, in addition, feature films and cartoons with the Uzbek subtitles in order to understand and learn foreign language, especially English.

In the process of historical development human languages constantly enter into certain contacts with each other. At the beginning of XXI century the most dynamics and mobility are characterize the Karakalpak –English tongue contact. Today English borrowings get to the Karakalpak language headily and in great numbers. It is not casual. In our days the spheres of international contacts broaden constantly, where English becomes the language of international communication.

We will distinguish the most essential reasons of these enormous stream of English borrowings in Karakalpak speech from our point of view:

From the point of technology, We are under influence of using Internet. And, Internet is predominately in English words to have an access on the Web-sites. Moreover, modern technological devices, like mobile phones, laptops, notebooks, terminals are existing in Uzbekistan. To use these devices, for instance, to enter the Internet, to fix the programs, to copy images, songs, documents, to correct the specific settings, it necessary to know the technological language, and all of these devices contain the special language is mostly English.

World market, economy development, information technologies resulted in appearance of new terminology (computer language, economy, finances, internet). For us many new objects that require the name ap-

peared: e-mail, electron system, internet, notebook, netbook, disk, flash-card, byte, web-site, Playstation, Provider,, smartphone, Iphone, Ipad,facebook, twitter, Internet, google, Yahoo, HD, Youtube, profile, skype, Wikipedia, server, USB etc.

And we are simpler to use existing glory of other language, than to invent new. Example; “Qaraqalpaqstan Respublikasi statistika basqarmasinin’ *saytinda kishi karxanalarg’a, mikrofirmalarg’a 2017-jil ushin esabatin internet tarmag’I arqali elektron ko’rinisinde tapsiriw mu’minshiligi jaratilg’an*” [Erkin Qaraqalpaqstan, 08.02.2018]. /The **website** of the State Statistical Committee of the republic of Karakalpakstan has opportunity to send reports of 2017 in **electronic** form via **Internet** for small businesses and micro firms /

Sayt (site) . Site is one or more Internet addresses at which an individual or organization provides information to others [https://www.merriam-webster.com/dictionary/site].

Elektron (electronic). Implemented or by means of a computer: involving a computer [https://www.merriam-webster.com/dictionary/electronic].

Internet (Internet). A global computer network providing a variety of

information and communication facilities, consisting of interconnected networks using standardized communication protocols.[https://en.oxforddictionaries.com/definition/Internet].

Fashion: knowledge of English is considered in our days in a high degree prestige. Modern Karakalpak people using English borrowings, want to the same way to look it fashionably, prestige, to conquer respect of interlocutor. They are sure that the words in English sounds more attractive than expressions in our native language, and also like to use in the speech these words: Prezentaciya (presentation), brifing (briefing), shop – tur (shop-tour), tok – show(talk show), Showman (showman). Example; “Jas talantlilar o’z – ara bellesetug’in “Saz ham hawaz” **tok-showi** o’zinin’ ahmiyeti menen pikirimizge misal bola aladi” [Erkin Qaraqalpaqstan, 08.02.2018]. / The talk show “Saz ham hawaz” which young talents can compete is an example of our opinion/

Tok show (Talk show). A chat show, especially one in which listeners, viewers, or the studio audience are invited to participate in the discussion. [https://www.merriam-webster.com/dictionary/talkshow].

Thus, we come to the conclusion,

that the amount of English borrowings in the Karakalpak language is increasing. Among them it is possible to distinguish 2 basic types of borrowings:

1) Words that came in the language, to name new objects or term having international character. Their use in speech in majority cases it is justified.

2) Words of foreign origin, having synonyms in the Karakalpak language. Their penetration in a language creates lexical surplus and can interfere with understanding of sense. But it can be avoided in many cases, using Karakalpak study of synonyms words and expressions.

No language is entirely pure that all the languages are mixed. Borrowed words have been considered in many

scientific works, monographs and publications. But detailed analysis of words borrowed into Karakalpak from English in detail hasn't been done so far.

References

1. И.А. Каримова – Постановление Президента Респ. Узбекистан, № ПК-1875 “О мерах по дальнейшему совершенствованию системы изучения иностранных языков”, [http // www.uzedu.uz/rus/info/officially/ukazuprez/](http://www.uzedu.uz/rus/info/officially/ukazuprez/), 10 декабря 2012 года.
2. Шухардт, Г. Избранные статьи по языкознанию: Пер. с нем.-М.Наука, 1950.-90с.
3. Erkin Qaraqalpaqstan gazetasi, 02.02.2018.
4. Д.Хворостин, Англо-Русский словарь Лингвистических терминов, Челябинск, 2007.
5. Н.А. Баскаков, Каракалпакский язык, Нукус, 1996.
6. <https://en.oxforddictionaries.com>
7. <https://www.merriam-webster.com>

O‘Z-O‘ZINI BAHOLASH AKTIDA MUSTAQIL SO‘Z TURKUMLARINING O‘RNI (O‘ZBEK TILI MATERIALIDA)

Yadgarova Sayyora Abdumuminovna

Annotation: *This article deals with a self-evaluation of the speech as a linguistic phenomena. Here self-evaluation was expressed by helping parts of speech.*

Keywords: self-evaluation, pragmatics, proposition, communication, parts of speech.

So‘zlovchining o‘z-o‘zini baholashi nutqiy aktning bahoviy mazmun kasb etishi bilan kechadi. O‘zbek diskursida bahoviy akt muhiti uchun turli lingvistik birliklar vosita sifatida xizmat qiladi, ya‘ni “...shaxs ijtimoiy mavqei maxsus lisoniy birliklar, grammatik shakllar vositasida ifodalanadi” [5, b. 209]. “Y.M.Volf ta’kidlaganidek, leksikaning baho ifodalovchi muayyan qatlami mavjud bo‘lib, ular asosan, xilma-xil bahoviy semantikasi o‘zida tashuvchi sifat va ravishlardir. Shuningdek, baho narsalar va harakatlar nomlarida, fe‘llarning propositional strukturasi va boshqalarda ham aks etadi” [3].

Shunga ko‘ra, baho aktini ifodalashning morfologik vositalari sirasida barcha mustaqil so‘z turkumlarini nazarda tutish mumkin. So‘z turkumlari tabiat voqeahodisalarini, mavjudotlar va ularning xususiyatlarini, harakatlari va holatlarini nominativ xa-

rakterda atab keladi. Nutq vaziyati talabi bilan bu nomlar bir vaqtda subyektning o‘ziga yoki o‘z-o‘ziga bergan bahosiga aylanishi mumkin. Ushbu bahoviy propositsiya ko‘magida kommunikativ vaziyatning muayyan intensiyaga oid illokutiv funksiyalarini o‘zida tashuvchi pragmatik aktlar hosil bo‘ladi.

“O‘z-o‘zini baholash mazmunidagi ifodalar nafaqat shaxslararo kommunikatsiyada, balki avtokommunikatsiyada (o‘z-o‘zi bilan muloqot yoki monolog – S.Y.), ya‘ni ifoda adresanti va adresati muvofiqlashuvida ham uchraydi” [4, s. 228]. Avtokommunikativ xususiyatga ega nutqiy aktlarda ot turkumiga mansub so‘zlar shaxs yoki predmetni nomlashi jihatidan nominatsiya talabini bajaradi. Shu o‘rinda kishining ism-sharifi, qarindoshlik va kasbhunarga oid so‘zlar, morfologik shaxs otlari baho aktiga xos ifoda vositalari sanaladi. Masalan: Xo‘sh? Aka-

demik bo'lsam nima bo'пти? — dedim uning qop-qora soqol bosgan yuziga qadalib... Intelligent bo'lsam nima qipti? Intelligent sendan... (O.Yoq., Muqaddas). Matnda subyekt o'zini akademik, itelligent tarzida nomlab, bir paytda yuqori darajada baholamoqda. Men o'zim o'shanaqa boyvachcha edim. Shu zavodga kelib odam bo'ldim. Shu zavod meni turmushga o'rgatib odam qildi! (O.Yoq., Muqaddas). Men unga qalliq bo'lishni, o'z elimni unga qul qilib topshirishni istamayman. (M.Os., To'maris). ... kechirasiz, men Abdullayeva bo'lganim uchun birinchi besh kishi qatorida kirishim kerak edi. (O.Yoq., Muqaddas). Ushbu ifodalarda boyvachcha, odam, qalliq, Abdullayeva kabi so'zlar o'z-o'zini baholash aktini yaratmoqda. So'zlovchi o'zini otlar vositasida baholar ekan, ko'pincha, sifat va ot o'rtasida konversiya kuzatiladi.

Ba'zan subyekt o'zini kamina, faqir, ojiz, bechora, qul kabi olmosh o'rnida qo'llanuvchi otlar bilan ham baholaydi. Biroq bunday baho, asosan, badiiy matnda uchrab, kundalik so'zlashuvda qochirim, kinoya, istehzo, kamtarlik, xokisorlik, ba'zan manmanlik kabi illokutiv funksiyalarda namoyon bo'ladi: Biz kaminalarda nima gap, aylanay oyi xonim... (A.Qod., Meh-

robdan chayon) Faqir Sayhun bo'yina sayohat etmoq niyatidadurmen. (Mirm., Me'mor) Mana bu — xolis qulliq da'vosida bo'lg'an bizning qo'limizdan keladir... (A.Qod., Mehrobdan chayon) Ko'rinib turganidek, kamina, qul nominativ birliklari kontekstga mos holda illokutiv maqsadlarga qaratilib, biz olmoshining ko'magiga tayanmoqda, 2-misolda faqir so'zi kamtarlik akti yaratilishiga sabab bo'lgan.

Sifat baho ifodalashning eng sermahsul morfologik vositalaridan biridir. Chunki sifat genida bahoviy xususiyat mavjud. Bahoviy nutqiy akt shakllanishida sifatning daraja shakllari, qo'shma sifatlar, sifat yasovchi ba'zi qo'shimchalar muhim rol o'ynashi mumkin: Chunki... men siz o'ylagan olijanob yigitlardan emasman ... (O.Yoq., Muqaddas). Sababi shulki, — dedi Anvar, — men buningdek mas'ul, ayniqsa, tantanalik vazifalarga havaskor emasman. (A.Qod., Mehrobdan chayon) Bunda, ko'rinib turganidek, sifatlar ifodaning bahoviy propozitsiyasini konstruktiv xarakterda (o'zi bog'langan bo'lak bilan birga) yuzaga chiqaradi, shuningdek, birikmaning nominativ funksiyasini namoyon etadi: olijanob yigit, havaskor emas.

Ravish yordamida soʻzlovchi oʻz ishharakatining belgisini, bahosini aks ettiradi. Ular ifodaning predikativligi uchun xizmat qilib, yana sintaktik konstruksiya shaklida koʻrinadi: Men astagina yana yaqin boraman va choʻqqayib, «ma-ma-ma» deyman tegajaklik bilan qoʻlimni uzatib. (O., Bolalik) Qozoqlar bilan koʻp yurganman. (O., Bolalik) Choʻt qoqib, hisob-kitobni birpasda boplardim, — deydi bobom yoʻtalib. (O., Bolalik) Bunda yaqin boraman, koʻp yurganman, birpasda boplardim birikuvlari shaxsning oʻziga bildirgan bahosi boʻla oladi.

Son turkumining baʼzi lugʻaviy mazmuniy turlari baho ifodalash xususiyatini namoyon qiladi. Ular bilan ham ravishga xos belgilarni kuzatish mumkin: Botirjon bolam, aybsitmasangiz, sizda ikki ogʻiz gapim bor (A. Abd., Dard) Ota-onamning koʻzga surtgan bittagina bolasiman. (soʻzlashuvdan)

“Olmoshlarning birinchi darajali funksiyasi soʻzlovchi, tinglovchi va kuzatuvchi shaxs maʼnolarini ifodalash bilan xarakterlanadi” [6, b. 48]. Oʻz-oʻzini baholash aktida koʻpincha kishilik olmoshlari (qisman boshqa turlari ham) muhim hisoblanadi. Nutqiy akt subyektini ifodaning men

olmoshi koʻrsatib turadi. Bu olmosh mazkur aktning oʻz-oʻzini baholash propozitsiyasiga ega boʻlishining eng tipik (oʻziga xos) belgisidir. Siz meni kim deb oʻyladingiz? Nahotki men shunchalikka borsam?(O.Yoq., Muqaddas) Men afsuslanmayman. Xotim oʻzimga maʼqul.(A.Abd., Dard) Subyekt oʻzini baʼzan sen, u, biz, siz kabi boshqa kishilik olmoshlari bilan ham ataydi: Baxtiyor... ..boshini bir oz orqasigʻa moyil tutib, qaqqaydi: “Bilib soʻzla, aka, biz yeganimiz yoʻq!”(A.Qod., Mehrobdan chayon) Salima Razzoq qizi bugun Sizni sah-naga chiqsin, deyapti. Biz ham uning bu fikrini qoʻllab turibmiz. (T. Hayit, Siz ham yigʻlayapsizmi?)

“Olmoshga xos pragmatik maʼno men yoki biz shaklining subyektini ifodalashdan tashqari qoʻshimcha manmanlik maʼnosida qoʻllanilishi bilan xarakterlanadi” [6, b. 49]. Gajur aka boshini chayqadi: — Ov, qorovul aka, boshligʻingiz qanaqa latta odam?! Ras eplolmas ekan, bizga ayt-maydimi?! Bizni sherik qip borsin shiper zavodiga! (T. Hayit, Siz ham yigʻlayapsizmi?) Biroq matn diktumi(semantikasi)dagi biz olmoshi kamtarlik, xushomad, ayyorlik kabi illokutiv maqsadlarga ham xizmat qilishi mumkin: Biz, harna qil-

saq, onhazratimning buyruqlari bilan qilamiz... Biz onhazratning otqan o'qlarimiz. (A.Qod., Mehrobdan chayon)

Fe'llar ishharakatni atab kelishi bilan bahoviy mazmunga ishora qiladi. Bahoning fe'l orqali namoyon bo'lishi kamyob hodisa bo'lmay, bahoviy predikatlar sifatida nutqiy akt propozitsiyasida alohida ahamiyatga egadir. So'zlovchi o'z xususiyatlarini baholashni ifodaning fe'lli konstruktiv bo'laklari orqali (qo'shma fe'llar, harakat tarzi shakllari, fe'lning vazifa shakllari va hok.) keng imkoniyat asosida amalga oshiradi: Voy, men sizni yiqilib qolmasangiz deb shunday qo'rqdim, shunday qo'rqdimki!—dedi Muqaddas kulib. (O.Yoq., Muqaddas) Qarib qoldim, mazam yo'q, madorim yo'q... Umr tugayapti... — deydi bobom xo'rsinib. (O., Bolalik) Men institutga kirolmaydigan bo'lganimdan xafa emasman! (O.Yoq., Muqaddas) Bir paytlar men bu uyni tilim bilan yalardim,— deya har doim aytaverib yod bo'lib ketgan gaplarini takrorladi u. (Z.Qurolboy qizi, Yovuzlik farishtasi) Yig'lamayman, faqat o'zim bilan o'zim suhbatlashaman. (A.Abd., Dard) Misollardan ifodaning bahoviy predikatlarini (shunday qo'rqdim, qarib qoldim, xafa emasman,

yig'lamayman, o'zim bilan o'zim suhbatlashaman, tilim bilan yalardim) aniqlash qiyinchilik tug'dirmaydi. Modal fe'llar yuqoridagi fikrlarimizni yana bir bor tasdiqlaydi: Lekin biyaning qimizi dorilarning asili. Qani bo'lsa, bir shimirsang! (O., Bolalik) Ayniqsa, yo'rg'a otlarga minganda zavqqa to'lasan kishi... .. Havasing keladi. (O., Bolalik)

N.Arutyunova “Baho predikatlarining barcha vazifalari va qo'llanish usullari tanlov tushunchasi doirasida birikadilar” deb ta'kidlaydi [1, s. 50]. Darhaqiqat, agar olamda tanlov tushunchasi bo'lmaganda, baholash haqida ham hech qanday nazariyalar yaratilmagan bo'lardi. Baho mo'ljalli tanlov asosida insonga butun hayoti davomida yo'ldosh bo'ladigan va bu davrda o'zgarib turadigan, uni jamiyatda o'zga shaxslar bilan munosabatga kiritadigan yoki ajratadigan, kishining xattiharakatlariga, voqelik bilan bog'langan va bog'lanmagan xususiyatlariga beriladigan obyektiv, subyektiv, mantiqiy, psixologik nisbatdir. “O'z-o'zini baholash lingvistik planda baho umumkategoriyasining subkategoriyasi sifatida qaraladi. O'zini baholash kishilarning ba'zi meyor va kelishuvlarga mos holda o'zi haqida nima va qanday gapirish

usulidir” [2, s. 2]. Bahoning paydo bo’lish va amal qilish mexanizmida morfologik vositalar hal qiluvchi ahamiyatga ega bo’la oladi. Ularni lingvopragmatik aspektda keng tahlil qilish kelajak vazifalaridan biridir.

Adabiyotlar:

1. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений. Оценка. Событие. Факт. - М.: Наука, 1988. - 341 с.
2. Баландина Т. Н. Категория самооценки и ее соотнесенность с категорией рефлексивности: на материале английского языка. Автореф...дисс. канд. Санкт-Петербург. 2003.
3. Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки – М.: Наука. 1985. -227 с.
4. Кольцова Е. Номинации самооценки в акта автокоммуникации: гендерный аспект (на материале англоязычных художественных произведений) // Психолингвистика. 1998. С. 228
5. Сафаров Ш. Прагмалингвистика. Тошкент: УзМУ. 2008. -320 бет.
6. Ҳақимов М. Ўзбек прагмалингвистикаси асослари. Т.:Академнашр, 2013, - 91 бет.

Termez (Uzbekistan)

